

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Fenomén střídavé péče z pohledu sociální práce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ
PRÁCE**

Autor: Andrea Prokopová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Fenomén střídavé péče z pohledu sociální práce jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 1. 5. 2022

.....

Andrea Prokopová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vstřícný přístup. Dále chci poděkovat sociálním pracovnícím, které se mnou spolupracovaly při rozhovorech.

Fenomén střídavé péče z pohledu sociálních pracovníků

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá fenoménem střídavé péče. Cílem je zjistit, jaké mají pracovníci a pracovnice v sociální práci zkušenosti s rodiči, kteří žádají, či už mají dítě ve střídavé péči. Dále zjistit, jaké nástroje sociální práce nabízí v pomoci rodinám se střídavou péčí. Byla zvolena jedna výzkumná otázka, kterou se zkoumalo, s jakými problémy se sociální pracovníci setkávají u rodičů, kteří žádají o střídavou péči.

Tato práce se skládá ze dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části byla popsána rodina a rozpad rodiny, orgán sociálně-právní ochrany dětí a střídavá péče. Praktická část se zabývá výzkumem, pro jehož zpracování byla aplikována strategie kvalitativního výzkumu. V souladu s touto strategií byla použita metoda dotazování spolu s technikou polostrukturovaného rozhovoru. Data byla vyhodnocena pomocí otevřeného kódování. Jednotlivé kódy byly následně přiřazeny do kategorií a vloženy do tabulky.

Výzkum ukázal, že zkušenosti sociálních pracovníků jsou prakticky stejné. V mnoha věcech se shodují a na několika názorech ne. Většina odpovědí směřovala směrem k dítěti, které je ve všech případech nejvyšším zájmem v procesu nařízení střídavé péče.

Tuto bakalářskou práci mohou využít lidé, kteří se zajímají o problematiku střídavé péče a kteří se chtějí dozvědět informace z pohledu zkušených sociálních pracovníků.

Klíčová slova

Střídavá péče, orgán sociálně-právní ochrany dětí, sociální pracovník, zkušenosti, názory

The Alternative Custody from the Point of View of Social Work

Abstract

This bachelor's thesis deals with the phenomenon of joint custody. Purpose of this work is to find out what experience social workers have with parents who file or already have a child in joint custody and what tools social work offers in the area of helping families with joint custody. One specific research question was chosen. With this question, we researched with which problems social workers meet at parents who file for joint custody.

This bachelor's thesis consist of two parts, theoretical and practical. The family, breakdown of a family, authority of social-law protection of children and joint custody was described in the theoretical part. Practical part deals with the research which was done via application of qualitative research. Questioning method and semistructured interview were used in keeping with this strategy. Afterwards data was evaluated via tracing method. Particular codes were then assigned to the categories and inputted into the table.

Research showed that social workers' experience are pretty much the same. They concur in many things and differ on the other ones. Most of the responses were aimed at a child who is taken as the most important aspect of a process of filing for joint custody.

This bachelor's thesis can be used by people who are interested in the problemacy of joint custody and who want to know more about this phenomenon from social workers point of view.

Key words

Shared custody, authority child protection, social workers, expiriences, opinions

Obsah

Úvod	8
1. Rodina	9
1.1. Historie a současnost rodiny 21. Století.....	9
1.2. Rodina	10
1.3. Funkce rodiny.....	11
1.4. Rodinná podpora.....	11
1.5. Vznik rodiny.....	11
1.6. Matka	12
1.7. Otec.....	13
1.8. Dítě	14
1.9. Rodiče.....	16
1.10. Kohabitace.....	17
2. Rozpad rodiny	19
2.1. Některé problémy dnešních rodin	19
2.2. Spory, hádky.....	19
2.3. Spory o výchovu	20
2.4. Rozchod po kohabitaci	21
2.5. Druhy péče o dítě po rozvodu nebo rozchodu.....	21
2.6. Střídavá péče.....	22
2.7. Předpoklady nařízení střídavé péče	24
3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí	28
3.1. Sociální pracovník v OSPOD	29
4. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
Cíl práce.....	32
4.1. Výzkumná otázka:	32
5. Metodika práce	33
5.1. Polostrukturovaný rozhovor a jeho zásady.....	34
5.2. Výzkumný soubor.....	35
5.3. Vyhodnocení dat	36
5.4. Realizace výzkumu	36
5.5. Etika výzkumu	36

6. Výsledky	37
6.1. Hodnocení výzkumných otázek.....	37
Diskuse	44
Závěr.....	51
Seznam literatury	53
Seznam tabulek.....	58
Seznam zkratk	59

Úvod

Téma mé bakalářské práce „Fenomén střídavé péče z pohledu sociální práce“ jsem zvolila proto, že mě střídavá péče zajímá, objevuje se v mém okolí a je to aktuální téma.

Výraz rodina může být pro většinu z nás téměř samozřejmé pojmenování toho, v čem žijeme. Ovšem čím dál tím častěji se funkční rodina, která je součástí našich životů a která nás nejvíce ovlivňuje, stává poměrně vzácným jevem.

V posledních dvou dekáдах se rozvody a rozchody rodičů dějí ve více domácnostech, než kdy předtím. Na jednu stranu je právě toto řešení tím jediným, co dokáže rozvázat uzel nekonečných hádek, nenávisti a v některých případech i domácího násilí. Spory rodičů mají enormní vliv na výchovu dítěte a jakákoliv událost, která donutí rodiče zvýšit hlas, nebo dokonce i probudí v rodiči násilné sklony, může mít fatální dopad na potomkův vývoj.

Naštěstí moderní společnost nabízí velice kreativní řešení výchovy dítěte v nefunkční rodině takovým způsobem, aby se na vývoji dítěte mohli podílet oba rodiče. Pomocí střídavé péče mohou být oba rodiče přítomni při výchově a mohou dítěti poskytnout oporu, i když ne dohromady, ale každý zvlášť.

Střídavá péče je podle mého názoru fenomén, který je známý svou možností výchovy obou rodičů. Z veřejně dostupných zdrojů jsem se dozvěděla, že tento styl výchovy byl zkoumán jak z pohledu dítěte ve střídavé péči, tak z pohledu rodiče. Třetím subjektem, který poměrně často figuruje při určení péče o dítě, je sociální pracovník. Jeho odborný pohled a zkušenosti s problematikou v rámci odboru sociálně právní ochrany dětí nabízí řešení, které bude vhodné především pro dítě.

Bakalářskou práci jsem rozdělila do dvou částí. Teoretická část zkoumá základní pojmy v problematice a přímo použitelnou teorii, o kterou se opírá. Obsahuje pojmy jako rodina, vznik rodiny, členové rodiny, dále rozpad rodiny a jednotlivé druhy střídavé péče. Dále pak popisuje orgán sociálně právní ochrany dětí, ve kterém jsem prováděla výzkum pro praktickou část. V praktické části je popsána metoda, kterou jsem použila pro výzkum a vyhodnocení dat. Dále obsahuje tabulky, do kterých jsou zapsány výsledky výzkumu a diskusi, která porovnává názory sociálních pracovníků s publikacemi.

1. Rodina

1.1. Historie a současnost rodiny 21. Století

Kutnarová (2018) ve své práci uvádí, že výchova dětí kdysi a nyní se velice liší. Kdysi se výchova po celé generace téměř nelišila. Generace na generaci byly děti vychovávány velice podobným způsobem a připravovány na skoro stejný styl života. Děti vesničanů a zemědělců museli již od nízkého věku pomáhat svým rodičům na jejich pozemcích, farmách a statcích, děti zahradníků museli také od nízkého věku pomáhat na zahradách a pláních rodičů a připravovat se tak na dospělost a na osamostatnění se Kutnarová (2018).

Dříve se děti do dospělosti dostávali velice brzy. Muselo tomu tak být jednak, protože se jejich rodiče nedoživali tak vysokého věku, jako se dožívají dnes, ale také proto, že rodiče potřebovali pomocnou sílu, a nemohli by se starat například od patnáctileté dítě. Existovaly tradice, stabilita a takzvané „kulturní dědictví“. Většina dětí setrvala v domě svých rodičů, kde také zestárla a vychovali zde své potomky Kutnarová (2018). Vzhledem k velice rychle měnícímu se světu, se vyvíjí dle Nováka (2013a) také výchova dětí a jejich postavení ve společnosti. Příčiny této změny jsou demokratizace, prodlužování délky života, velká změna v postavení rodiny a dětí ve společnosti. Dříve rodina plnila z velké části ekonomickou a politickou funkci. Rodina měla jednoduše přežít bez větších potíží, vychovat dítě podle obrazu svému a následovat své předky (Novák, 2013a).

Nyní rodina představuje ochranu a oporu dítěte, finanční a emocionální zajištění dítěte s cílem připravit potomka na krutý a nelítostný svět, který ho čeká. Mladí v dnešní době dostávají mnoho a mnoho času na dospívání a rozvíjení vlastního potenciálu. Jsou čím dál víc závislí na rodičích a jejich doba dospívání se prodlužuje. Naproti tomu rodiče, kteří jsou zvyklí na zcela jiné zvyky, požadavky a způsoby výchovy, hledají tu správnou cestu pro výchovu dětí (Novák, 2013a). Často hledají názor na internetu. Tam se objevuje mnoho typů, jak své dítě vychovat. Hledají názor i u profesionálů a u psychologů. Každý z nich opět doporučuje různý způsob výchovy. Mnoho různých rad a názorů mnohem zvyšují pocity nejistoty, jak své dítě vychovávat, což akorát zvyšuje frekvenci hádek o výchovu. Může za to tedy z velké části měnící se svět a prostředí pro výchovu dětí (Novák, 2013a). Mezi generacemi rodičů je čím dál tím

větší odstup. Velkým problémem je také určit, zda budou rodiče aplikovat spíše demokratickou, nebo autoritativní výchovu. Obzvlášť složité to je tehdy, když měli rodiče odlišný styl výchovy. Jeden demokratický a druhý autoritativní. Dnes je zvykem mít děti v pozdějším věku. Dříve bylo zvykem mít děti před dovršením dvaceti let. Dnes je zvykem, že se děti svých rodičů stěhují do větších měst. Většinou je hlavním důvodem práce s lepším platovým ohodnocením, nebo touha odpojit se od rodiny a osamostatnit se (Novák, 2013a).

Svět, který bude následovat, se bude podle Kuchařové et al. (2019) nadále měnit, a je možné, že změny budou mnohem intenzivnější a větší, než nyní. Vychováváme a připravujeme své děti na svět, který ještě neznáme a nevíme, jak bude vypadat, jakými změnami ještě projde. Půjde o změny technologické, změny nároků a požadavků a změny životního prostředí. Vzhledem ke stupňujícím se problémům s životním prostředím se nedá ani vyloučit, že se svět bude navracet do dřívějších podob. Dříve bylo zvykem, že většina lidí nepřekročila hranice své obce, nebo svého kraje. Dnes je cestování velice snadné (Kuchařová et al., 2019). Lidé cestují za hranice svých zemí, a dokonce svých kontinentů. Ani na toto nebyli předešlé generace připraveni. Nyní jde o běžnou záležitost. Složitost výchovy se bude stupňovat a rozdílné povahy rodičů budou hrát ve výchově dětí mnohem výraznější roli (Kuchařová et al., 2019).

1.2. Rodina

Řezníček et al., (2017) ve své publikaci uvádí, že každá rodina poskytuje zcela odlišné zázemí. Četla jsem několik knih zaměřených na toto téma a ani jeden ze zdrojů se neshodl na stejné charakteristice. Některé, především starší zdroje, charakterizují rodinu jako muže a ženu a jejich děti. Poněkud mladší zdroje definují rodinu jako muže a ženu, nebo muže s mužem, nebo ženu se ženou. Dle Eberstadta (2013) rodina funguje na principu stroje, který jede pořád kupředu. Pokud je jedna ze součástí stroje oslabena, ovlivňuje tím celý stroj, takže celou rodinu. Jako oslabení může být bráno například nemoc, ztráta práce a podobně. Podle toho, co vím ze života, má rodina muže v roli otce, ženu v roli matky a děti. Dnešní svět ovšem zná i jiné složení rodiny. V rodině jsou spolu například dva muži, nebo dvě ženy. Eberstadt (2013) říká, že mají s největší pravděpodobností adoptované děti, ale pořád tvoří rodinu.

1.3. Funkce rodiny

Dle Uhlíkové (2011) rodina disponuje několika základními funkcemi. Mezi ně patří funkce biologická. Tato funkce má nejdůležitější význam, jelikož obsahuje plození dětí a vše kolem nich. Dále je funkce výchovná, jejímž cílem je výchova potomka. Další velice významnou částí je funkce socializační. Úkolem této části je tvorba společenských a socializačních norem dítěte, podle kterých se dítě bude řídit. Podporu všem členům rodiny zajišťuje funkce emocionální. Matoušek (2015) poukazuje na fakt, že ve vztahové a emocionální problematice je tato funkce velice důležitá. Veliký problém nastává, když tuto oblast nemůže rodina splnit. Důvody mohou být různé. Například neúplnost rodiny, nebo nezáměr rodiny. Funkce ekonomická má za úkol finanční a materiální zabezpečení členů rodiny. V dřívějších dobách bylo její naplnění velice důležité a složité, protože rodina byla takzvaně samostatný ekonomický subjekt. V současné době existuje mnoho různých typů podpory rodiny. Od podpory matek na mateřské dovolené, až po podporu rodin s postiženým členem. Tyto státní intervence typické pro moderní dobu velice zlehčují život rodin (Uhlíková, 2011).

1.4. Rodinná podpora

Rodinná podpora je dle Kutnarové (2018) nejdůležitější, co může rodina nabídnout. Členové rodiny jsou vzájemně vázáni pouty, která k rodině a její podpoře přirozeně patří. Podporují se jak psychicky, tak i například finančně nebo fyzicky. Nejdůležitější součástí rodinné podpory je zapomení na staré spory. I po velké hádce je rodina schopna opět se semknout a fungovat tak, jak by fungovat měla (Kutnarová, 2018).

1.5. Vznik rodiny

Vágnerová (2012) ve své práci zmiňuje, že do rodiny patří hlavně děti. Bez dětí by rodina nemohla vzniknout. Samotný pár plnohodnotnou rodinu netvoří. Společným úsilím ovšem zplodí děti, které umožní páru stát se rodinou. V případě, že pár tvoří muž s mužem, nebo žena se ženou, je proces vzniku rodiny poněkud složitější. Existuje mnoho alternativ, které dovolí páru stát se společně s dítětem rodinou. Mezi tyto alternativy patří adopce, umělé oplodnění, náhradní matka, nebo dítě mají z předešlého manželství s opačným pohlavím. Další alternativou výchovy dítěte je předání dítěte

do pěstounské péče (Vágnerová, 2012). Pokud by lidé, kteří již dítě mají, zemřeli, dostali by dítě do pěstounské péče náhradní rodiče. Buď ti, kteří byli navrhnutí rodiči, nebo jiní. Nejen tyto páry musí řešit jinou alternativu, než je oplodnění. Některé páry, které tvoří muž a žena, musí řešit stejný problém. Dle Vágnerové (2012) mohou čelit problémům s početím dítěte. Ze strany otce to bývá většinou problém s plodností, nebo s pohyblivostí jeho spermií. Ženy mají často problémy například také s plodností, nebo že je jejich plodné ústrojí takzvaně nepřátelské vůči spermiím. Segrin (2011) tyto problémy popisuje a ve své práci uvádí, že mohou nastat s narozením, nebo po nehodě, anebo po zasažení člověka velkým množstvím radiace. Víme už tedy, že rodina vzniká vztahem dvou lidí odlišného, nebo stejného pohlaví, kteří mají své, nebo adoptované dítě. Jednotliví členové rodiny mají různé role, které se liší z pravidla postavením v rodině (Segrin, 2011).

1.6. Matka

Dle Gilberta (2018) je mateřství nedílnou součástí žen a jejich životů. Ženy jsou předurčeny k tomu stát se matkou a je už jenom na nich, zda se matkou stane, nebo ne. Role matky se mnohokrát v historii lidstva změnila a především došlo k velké reformě této nelehké role v posledních tisíci letech. Na změně role matky se asi nejvíce podílelo zrovnoprávnění žen. Co se týče mladšího rozvoje, dříve byla výchova dítěte téměř celé vesnice nebo sousedství. Matky nebyly téměř nikdy samy a výchova byla o to snažší. V poslední době se ale situace dostala do fáze, kdy se rodina stará o dítě většinou sama. Především je výchova dítěte na matce (Gilbert, 2018). Tato skutečnost má za následek čím dál častější syndrom vyčerpání nebo vyhoření u mladých matek. Vzhledem k tomu, že matka je v ranném věku dítěte nedůležitější subjekt výchovy, mají problémy matky vysokou důležitost a je nepřipustné, aby byly přehlíženy (Gilbert, 2018).

Z biologického hlediska je role matky ženám blízká a ženy mají přirozenou touhu porodit dítě (Gilbert, 2018). Po tomto fyzicky i psychicky silném zážitku je matka rozhodnuta dát dítěti vše, co potřebuje. Její mateřský instinkt a vztah k dítěti je to nejsilnější, co na světě existuje. Žena v roli matky je osoba, která je schopna dát dítěti život. Dodávat dítěti devět měsíců potřebné živiny, teplo a klid, aby se mohl narodit zdravý člověk. Matka dává hlavně přijetí pro dítě (Gilbert, 2018). Po devět měsíců nosí plod v břiše a neví, jaké bude. Jestli jednou bude vysoký, malý, hubený,

silný, chytrý, anebo hloupý. Neví ani, zda bude zdravé. Přesto je ale matka schopna dát tento výjimečný a nenahraditelný dar, přijetí (Gilbert, 2018). Na jedné straně je dítě, které objevuje svět. Poznává, co se smí a co ne a k tomu všemu mu pomáhá matka, která s ním tráví nejvíce času. Matka proto nesmí ukázat dítěti slabost. Její rozhodnost, znalosti a láska vedou dítě kupředu. Mezi další dary, které je matka schopna dítěti dát, je jistota. Ta je, stejně jako všechny zmíněné věci výše, nejdůležitější (Gilbert, 2018).

Není to pouze jistota lásky, ale i ochrany, přijetí, jistota spokojeného života a správné výchovy. Dítě si bere příklad z matky do svého budoucího života. Pokud se jedná o dceru, bere si z matky příklad svého budoucího chování. I když si to dcera neuvědomuje, nese částečný odraz své matky (Gilbert, 2018). Dcera si může vzít i opačný příklad. Pokud matka dělá věci, které se dceři nelíbí, ví, že se takovýmto způsobem v budoucnu chovat nebude. Na druhou stranu, pokud je dítětem syn, tak se role matky příliš nemění. Dítě, ať už dcera nebo syn, si bere z matky příklad. V případě chlapce se jedná o výběr partnerky. Může to být bráno jak z pozitivního, tak z negativního pohledu (Gilbert, 2018). Právě díky své matce si chlapec uvědomí, že by chtěl ženu, která umí vařit stejně jako jeho matka, která je hodná stejně jako jeho matka a která je stejně tak chytrá. Na druhou stranu si může říct, že nechce ženu, která bude stejně jako jeho matka náladová a podobně. Role matky není jednoduchá v žádném věku a fázi dospívání dítěte. Obzvláště je tato role obtížná, když se dítě dostává do puberty a do dospívání. Má svůj názor, chce si dělat vše podle sebe a matka už není ta osoba, kterou poslouchá na slovo. I v této fázi dospívání je ale matka trpělivá a její výchova nepřestává (Gilbert, 2018).

1.7. Otec

Druhým členem rodiny, který je potřebný k fungování rodiny, je otec. Ten většinou zastává roli ochránce matky, ochránce dětí a hlavy rodiny (Park, 2018). Otec má za úkol fungování rodiny z pohledu finanční stránky. Otec je ten člen rodiny, který se více věnuje pracovním záležitostem. Ten, který netráví tolik času doma, protože jak jsem již psala, má za úkol finanční stránku rodiny (Corneau, 2012).

Dle Gilberta (2018) je z tohoto důvodu jedna z nejdůležitějších věcí, které otec nabízí, čas. Dává čas dítěti i matce. Je důležité, aby si otec uvědomil, že i když má za úkol finanční stránku věci, musí rodině věnovat také čas. Kdyby se tak nedělo, tak by matka musela vychovávat dítě sama. Dle Corneau (2012) takovém případě dítě otce téměř

nepozná, a tedy není zvyklé na otcovu přítomnost. Matka se cítí být na vše sama, nemá potřebnou oporu, potřebnou pomoc. Proto je zapotřebí, aby otec věnoval velkou část svého času právě rodině (Corneau, 2012).

Gilbert (2018) ve své práci uvádí, že další velice důležitá věc, kterou otec dítěti nabízí, je příklad. Jelikož má dítě příklad v matce, je pouze na dítěti, jaký příklad si vybere. Pokud jsou matka i otec stejní, má dítě jasno (Gilbert, 2018). Pokud se liší chováním, například přístupem, musí si vybrat, zda bude následovat příklad jednoho, nebo druhého z rodičů. Rodiče se mohou lišit například v povolování různých věcí (Gilbert, 2018).

Velice podstatná věc, kterou nemůže nabídnout nikdo jiný, než otec, je dle Nováka (2013b) ochrana. V tomto případě je ochrana vnímána ve vztahu k celé rodině. Otec je pro ni oporou, dokáže se postavit před překážku a s pomocí jiného člena rodiny se s ní dokáže i vypořádat. Díky své rozhodnosti dokáže celé rodině nabídnout lásku. S tím je spjatá také obětavost (Novák, 2013b). Otec je schopen, a také by měl vůči rodině podstoupit určitou oběť. Pokud je otec zvyklý trávit spoustu času v práci, neměl by v případě vzniku rodiny čas na manželku a děti. Proto by měl obětovat svůj čas ve prospěch rodiny a nikoli ve prospěch práce. Dle Nováka (2013b) má otec za úkol budovat vztah s dětmi i s matkou. Otec tráví mnoho času v práci a tak nevidí, co se odehrává doma. Tam se matka stará o děti, o domácnost, je skoro celý den na nohou, musí uvařit jídlo pro děti a v případě nemoci dětem dopřávat co potřebují, aby se uzdravili. Otec se vrátí z práce a neví, co se doma dělo, jaký měla matka a děti den. Proto se musí zajímat. Musí být všímavý a jedině tak dokazuje to, že mu na dětech a jejich matce záleží, vyznává jim lásku. (Novák, 2013b).

1.8. Dítě

Základem rodiny je dítě (Vágnerová, 2012). Dar, kterým jsou odměněni rodiče za svou lásku, důvěru a touhu stát se rodiči. Bohužel ne vždy se dítě narodí do funkční rodiny a v dnešní době, kdy jsou rozvody a rozchody rodičů prakticky běžná věc, je spíše výjimkou, když dítě vyrůstá ve funkční rodině (Vágnerová, 2012).

Dítě se dle Vágnerové (2012) již od narození učí. Jeho vývoj náleží několika fázím a v každé z nich se učí poznávat nové věci. Doba, po kterou je člověk dítětem, nemá prakticky žádnou hranici. Stejně tak jako počátek dětství. Někdy je za dítěte považován

plod a někdy je dítětem člověk až v okamžiku narození. Každopádně, toto velmi složité období doprovází dítě řadu změn, které zažil každý z nás. Vágnerová (2012) ve své publikaci uvádí, že v dnešní době existuje velké množství materiálů a podkladů, o které se rodiče nebo vychovatelé mohou opřít a které přispívají ke zdravému vývoji dítěte. K dokonalosti jsou dovedeny i obory, které napomáhají ke zdravému vývinu dítěte, jako například sociologie, pediatrie, psychologie dítěte, pedagogika a jiné (Vágnerová, 2012).

Vývoj pohledu na dítě se podle Vágnerové (2012) měnil společně s evolucí lidí a světa. Není to skutečně tak dávno, co byl vydán zákaz dětské práce. Jedním z největších vlivů na takový vývoj měla povinná školní docházka. Děti se začaly vzdělávat a tím se začala odstraňovat dětská práce z našich životů. Vágnerová (2012) ve své publikaci uvádí, že do té doby bylo zcela běžné, že se děti angažovali v každodenních povinnostech, včetně fyzicky náročných prací. Postupem času se tento trend začal postupně dostávat ze světa, až jsme dospěli do dnešní doby, kdy se období dětství, vlivem delší průměrné doby studia, výrazně prodloužilo. Bohužel, ne všude je brán stejný pohled na fakt, že děti jsou budoucností naší populace, nýbrž že děti jsou levná pracovní síla. Tyto země (většinou rozvojové) jsou pod nátlakem vyspělých zemí tohoto tvrzení postupně zbavovány (Vágnerová, 2012).

V dnešní společnosti je podle Vágnerové (2012) dětství chápáno dvěma pohledy. První takové tvrzení říká, že se jedná období hravosti, bezstarostnosti, spontánnosti, a důvěřivosti. Pojetí druhé je chápáno spíše jako období starostí, povinností a funkcionálnosti. Toto pojetí se vztahuje spíše ke světu dětí, takže všechny tyto náležitosti daného období jsou pro dospělého člověka mnohdy nepochopitelné (Vágnerová, 2012).

Jak ve své publikaci uvádí Vágnerová (2012), děti jsou ovšem naše zrcadla. V případě problémů u rodičů je velká pravděpodobnost, že takové problémy budou následovat i životy našich dětí. To platí bohužel i v případě rozvodů, hádek, alkoholismu, drogové a jiné závislosti nebo anarchii (Vágnerová, 2012).

1.9. Rodiče

Dle Elizabeth (2018), matka a otec společně tvoří rodiče. Společně vychovávají, společně udržují domácnost v chodu a posouvají jí kupředu. Dělají společná rozhodnutí, dělají kompromisy, společně trestají dítě za špatnou věc, z které si dítě vezme ponaučení, a také se občas hádají (Elizabeth, 2018).

Francová (2014) ve své práci popisuje, že velmi důležitou částí povinností, kterou mají rodiče, jsou kompromisy. Otec i matka byli vychováváni jinak. Jejich výchova se liší, buď více, nebo méně. Proto mají odlišné pohledy na výchovu svých dětí. Jejich odlišné pohledy mohou být zřejmé například při otázce, za co by dítě mělo být potrestáno, a co je ještě v pořádku, v kolik hodin by se mělo vrátit domu, anebo jak dlouho se musí učit, aby mohlo jít s kamarády ven. Dítě se zeptá maminky, a ta mu řekne, že musí být doma v šest hodin odpoledne. Otec ale řekne, že má doma být v sedm. Dle Francové (2014) si dítě tedy není jisté, či názor by měl poslechnout, takže poslechne ten názor, který se mu líbí více. Přejde tedy domu v sedm, kde ho čeká rozzlobená maminka. Dítě se ale vymlouvá, že mu otec řekl, že může být doma v sedm. Toto je typický příklad vzniku hádky, když se rodiče nedomlouvají na společném čase příchodu dítěte. Bez dělání kompromisů spolu rodiče budou vést konflikty a bude docházet k častým hádkám (Francová, 2014).

Další důležitou věcí, kterou by měli rodiče společně disponovat je dle Kuchařové (2019) rozhodnost. Ta je znovu spojena s otázkou, v kolik se má dítě vrátit domu. Dítě se jde zeptat rodičů, v kolik má být doma. Má ze svých rodičů respekt a poslouchá je na slovo. Proto také očekává jasnou odpověď. Pokud maminka řekne, aby se šel zeptat otce, a ten řekne, aby se šel zeptat maminky, nevidí v tomto chování smysl. Dle Kuchařové (2019) mu rychle dojde, že pokládat podobné otázky rodičům nemá smysl, protože ani jeden z rodičů mu nebyl schopný dát jasnou odpověď. Toto chování by mělo fatální následky do budoucna. Dítě by nemělo v rodičích jistotu, nemohlo by se na ně obrátit, až bude potřebovat odpovědět na něco mnohem složitějšího. Také by cítilo veliký nezáměr ze strany rodičů. Proto je třeba, aby oba rodiče byli rozhodní (Kuchařová, 2019).

Nejdůležitější věcí, kterou rodiče dítěti poskytují je láska a respekt (Kuchařová, 2019). Rodiče milují své dítě nadevše na světě. Snaží se, aby bylo spokojené, aby mělo vše,

co potřebuje a aby bylo pochváleno za každý úspěch, utěšeno za neúspěch a potrestáno za špatné chování. Dítě musí cítit oporu v rodičích a musí vědět to, že se na ně může kdykoliv obrátit. Dítě si musí být jisto v lásce rodičů, rozhodnosti rodičů, opory rodičů a respektu ze strany rodičů (Kuchařová, 2019).

Rodiče lásku a respekt ale neposkytují pouze dítěti, ale podle Martince (2013) i sobě navzájem. Oba rodiče musí cítit lásku a podporu. Také ji musí druhému dávat. Jedině tak jsou oba schopni dosáhnout spokojenosti. Musí se respektovat ze všech ohledů. Respektují své potřeby, respektují špatné nálady, respektují dokonce i to, že někdy chce být matka nebo otec sám. Dávají si navzájem dostatek prostoru, stejně tak si ale dávají i dostatek opory a podpory (Martinec, 2013). Navzájem se tlačí vpřed a směřují se správným směrem. Samozřejmě se rodiče čas od času pohádají z různých důvodů, ale i uprostřed hádky by jeden druhého nevyměnili a neopustili. Být rodičem znamená nést odpovědnost nejen za druhého rodiče, ale hlavně za dítě. Odpovědnost za to, jak bude dítě vychováno, co si dítě bude dovolovat, a jaké bude mít chování na veřejnosti. Stejně tak mají rodiče povinnosti být tu pro druhého rodiče, vyslechnout ho, když je potřeba, poradit mu, když potřebuje a podobně (Martinec, 2013).

1.10. Kohabitace

Procházková (2011) ve své práci uvádí, že od roku 1989 se v České republice podstatně změnil názor na partnerství, rodičovství a společný život. Dřívější zvyky nahradily moderní postoje na život. Dříve se pohled na partnerství a společný život vyznačoval většinou jediným partnerem za celý život a početím prvního dítěte ještě před dovršením dvaceti let. Nyní se situace změnila. Člověk střídá partnery a hledá toho nejlepšího pro život (Procházková, 2017). Prvního potomka počínají mnohem později, než tomu bylo dříve. Velké změny také přišly s kohabitací před manželstvím. Tento jev se dříve prakticky vůbec neukazoval, ale nyní je to pro páry velice časté. Mladé páry si nejsou jisti, zda chtějí právě s tímto člověkem strávit zbytek života. Proto vstupují do takzvané kohabitace, aby případný rozchod nebyl náročný. Kdyby mladí lidé vstupovali rovnou do manželství, rozvodovost by se mnohonásobně zvýšila (Procházková, 2011). S početím prvního dítěte po dovršení třiceti let a s obavami z rozchodu se počet uzavřených manželství pomalu snižuje. Lidé spolu raději žijí beze sňatku a v případě rozchodu je pro ně situace jednodušší. To je také důvodem větší rozvodovosti, protože

lidé nemusí řešit složité kroky, které jsou spojeny s rozvodem a jediný závazek, který spolu mají je dítě. Tím také narůstá počet dětí ve střídavé péči (Procházková, 2011).

2. Rozpad rodiny

2.1. Některé problémy dnešních rodin

Dle Segrina (2011) je dnešní doba významná tím, že se otcové většinou angažují ve výchově dětí více, než kdy předtím. Také je typické pro dnešní rodinu, že se jedná spíše o demokratickou výchovu dítěte (Segrin, 2011). Společně s možnostmi, které mají rodiče pro své dítě k dispozici a faktem, že se otcové více zapojují do výchovy, by měla být dnešní rodina mnohem více spokojená a mělo by se v dnešních rodinách vyrůstat a žít mnohem lépe, než kdy předtím (Segrin, 2011). Bohužel, přes tyto fakta jsou dnešní rodiny mnohem více nestabilní, než kdy předtím. Podle Segrina (2011) se často hovoří o jejich křehkosti, krizích rodin a čím dál tím častější jsou i rozpady rodin. Toto zapříčiňuje častější psychické problémy u dětí, jako jsou ADHD, poruchy příjmu potravy, úzkosti, deprese a sebepoškozování. Dalším velice známým dopadem může být závislost na návykových látkách (Segrin, 2011). Z tohoto problému se děti dostávají velice špatně a často je to hlavní příčina nedoděláním základní školy, nebo kriminalistika. Na rozdíl od kohabitace, kdy je nejčastějším důvodem rozchodu nedostatek společně stráveného času, jsou u manželství největšími důvody rozvodu nevěra, neshody v rodičovství a ve výchově dětí, nebo sexuálních, anebo osobních důvodů (Segrin, 2011).

2.2. Spory, hádky

Uhlíková (2011) ve své práci uvádí, že hádky se z počátku týkají poměrně důležitých věcí, na kterých se rodiče nemohou domluvit. Většina věcí se týká právě dítěte. Rodiče nemohou najít východisko z hádky a hádka skončí tak, že jeden z nich odejde. Tato událost nemusí okamžitě znamenat fakt, že si rodiče nerozumí. Hádky se dějí ve všech rodinách, mezi všemi lidmi a hlavně mezi páry (Uhlíková, 2011). Občas je i zdravé se lehce pohádat a ukázat, že někdo není spokojený s tím, jak věci probíhají. Pokud si ale dva lidé přestávají rozumět, tyto události nabývají na četnosti. Z počátku neobvyklé hádky se postupně stávají častější, až se z nich stanou každodenní záležitosti. Hádky už ale neobsahují pouze jenom důležité věci (Uhlíková, 2011). Předmětem hádek se stávají jednoduché a primitivní věci. Některé z věcí mohou být,

například kdo dá peníze na zaplacení nájemného, kdo vyzvedne dítě ze školky, co budou dělat o víkendu a podobně (Uhlíková, 2011).

Dle Matouška (2015) hádky vyústí až v to, že si rodiče začnou lézt na nervy. Postupně, se zvyšováním frekvencí hádek, si lezou na nervy i mimo ně. Začínají na sebe být takzvaně alergičtí. Lezou si na nervy, když mají kolem sebe projít v těsné blízkosti, když se vrací z práce a ví, že je doma čeká nejspíš hádka (Matoušek, 2015). Společná dovolená je pro ně extrémně nepřijatelná, nebo se těší, až bude její konec a budou se zase moct vytrátit do práce. Tyto důsledky mohou vyústit až v alkoholismus, nevěru, nebo v domácí násilí. Dané chování rodičů může mít i negativní následek pro dítě. Dítě vnímá veškerou komunikaci mezi rodiči, a pokud jsou v nepohodě, vycítí to. V pozdějším věku si může dávat za vinu příčinu hádky (Matoušek, 2015). Neví, proč se rodiče hádají. Proto se domnívá, že za to může právě dítě. Pokud ale rodičům už rozumí, jasně uslyší to, že předmětem hádky je kdo vyzvedne dítě ze školy, kdo poveze dítě na kroužek a kdo půjde dítěti na rodičovskou schůzku. Vždy uslyší, že se jedná právě o dítě a proto může být velice zmatené a smutné (Matoušek, 2015).

2.3. Spory o výchovu

Hádky, které se týkají spory o výchovu, jsou dle Martince (2013) zcela běžné. Občas se dva lidé prostě nedohodnou a danou věc chtějí udělat každý po svém. Oba vidí svou pravdu a svůj úhel pohledu a není jim zcela jasné, proč by se daná věc měla dělat jinak. Proto se tedy začnou dohadovat o to, podle koho se tedy řešená problematika vyřeší (Martinec, 2013). Oba způsoby mohou být velice podobné. Stejně ale dochází k niancím mezi styly výchovy jednoho rodiče a rodiče druhého. Takový to spor se dá velice lehce vyřešit. Kruk (2019) ve své práci zmiňuje, že vztah je přeci hlavně o kompromisech, a proto by se i podobné věci měli řešit kompromisy. Dalším řešením je, že jednou se vyřeší problém jednou stranou a po druhé druhou stranou. Takový přístup by byl ve všech rodinách ideální a pro celou rodinu by to znamenalo úspěch. Bohužel, v nefunkční rodině k podobným kompromisům příliš nedochází (Kruk, 2019).

V nefunkční rodině se tyto hádky dle Francové et al. (2014) objevují velice často. Rodiče se mohou hádat například o přístup k dítěti, které poprvé přineslo domů špatnou známku. Jeden rodič by si s dítětem o špatné známce v klidu promluvil a vysvětlil mu, že tyto známky domů nosit nesmí (Francová et al., 2014). Druhý rodič by ale dítěti

ihned zakázal chodit ven, koukání na televizi a nařídil měsíční intenzivní výuku daného předmětu. Ani jeden rodič nehodlá ustoupit. Ani jeden rodič nechce nechat „vyhrát“ toho druhého, protože právě on má prostě pravdu (Francová et al., 2014). Tento přístup vede k rozbourání hádky do nevídaných rozměrů a hádka může dospět dokonce i k situaci, kdy po sobě oba rodiče plnou silou hází předměty a oslovují se velice sprostými výrazy. Přitom ale jde pouze a jen o poměrně jednoduchou věc, a to o způsob trestu pro dítě, které přineslo špatnou známku. Bohužel, sporů o výchovu je mnohem více (Procházková, 2011)

2.4. Rozchod po kohabitaci

Klimeš (2011) ve své práci vystihuje myšlení lidí žijících v kohabitaci. Pro páry žijící v nesezdaném soužití je rozchod mnohem jednodušší, než rozvod pro sezdané páry. Rozchod totiž nemusí doprovázet soudní řízení, pokud se partneři dohodnou (Klimeš, 2011). Z důvodu jednoduššího rozchodu jsou nesezdané páry mnohem méně stabilní, než páry žijící v manželství a to především v prvních pěti až sedmi letech vztahu. Po uplynutí této lhůty jsou nemanželské páry stejně stabilní/nestabilní jako manželské páry. Partneři často preferují společné bydlení v ranné fázi vztahu. Tato skutečnost se vyskytuje, aby takzvaně otestovali fungování jejich soužití v jedné domácnosti (Klimeš, 2011). O tomto testu hovoří Matoušek (2015) jako o odpovědnosti k budoucímu vztahu. Pokud si partneři z nějakého důvodu nerozumí, vztah zanikne. Největší podíl rozchodů u nesezdaných partnerů mají studenti vysokých škol. Může za to ekonomická nezávislost jednotlivých partnerů (Matoušek, 2015). Naopak největší stabilitu vykazují páry bez maturitního vzdělání. Nejčastějšími důvody rozchodu párů bez manželství jsou odlišné představy o tráveném společném času, nebo nedostatek společně stráveného času (Matoušek, 2015).

2.5. Druhy péče o dítě po rozvodu nebo rozchodu

Dle Gilberta (2018) je při rozvodu nebo rozchodu dvou lidí s dítětem zapotřebí, aby o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů, popřípadě o zvolení druhu péče o dítě rozhodl soud. Ten se musí rozhodnout pro dobro nejen rodičů, ale hlavně dítěte. Proto je na dítě brán velký zřetel (Gilbert, 2018).

V České republice se podle publikace Nováka (2015) nejčastěji přihlíží ke svěření dítěte do péče matky. Otcům jsou děti svěřovány většinou v případě neschopnosti matky starat se o dítě, jejího nezájmu o dítě, nebo v případě její nepřítomnosti, (Novák, 2015).

Tento druh péče se nazývá výlučná péče (Nielsen, 2018). Tento druh spočívá v tom, že jeden z rodičů vychovává dítě a druhý rodič má právo vidět dítě pouze omezený čas. Většinou to bývá každý druhý víkend a v některých případech, pokud je to možné, se druhý rodič může stýkat se svým dítětem i jedno odpoledne v týdnu (Nielsen, 2018). Druhý rodič, který nemá dítě v péči, musí platit výživné za dítě. Velkou nevýhodou výlučné péče je ohrožení psychiky dítěte a vztahu dítěte s oběma rodiči. Hlavním důvodem zvolení této péče bývá, že spolu rodiče nechtějí být. Objevuje se u nich specifický druh nenávisti. Dle Nováka (2015) se často stává, že prostřednictvím dítěte si rodiče ubližují a snaží se ponižovat jeden druhého. Jediný, kdo ale doopravdy trpí je právě jejich dítě. Druh nenávisti, který vidí u svých rodičů, mu do budoucna žádným dobrým příkladem není a naopak spíše hrozí riziko, že se bude chovat podobně (Novák, 2015).

Trávníček (2015) ve své práci uvádí, že další druh péče o dítě po rozvodu nebo rozchodu je společná péče. Tento druh péče přichází v úvahu, pokud spolu rodiče stále zůstávají v kontaktu, mají společný zájem o výchovu spokojeného dítěte, nebo spolu po rozvodu nebo rozchodu stále bydlí (Trávníček, 2015). Nejsou stanoveny intervaly střídání péče o dítě, což má velice pozitivní dopad na dítě a jeho psychiku. K uskutečnění a realizaci tohoto druhu péče musí být rodiče schopni se dohodnout. Jejich rozhodnutí může zachránit vztah dítěte s oběma rodiči. Tento druh péče se příliš nevyskytuje, ale postupně se stává populárním, obzvláště v západních zemích (Trávníček, 2015).

2.6. Střídavá péče

Třetí druh péče o dítě je střídavá péče. Tu upravují zákony o střídavé péči č. 91/1998 sb., a o rodině č. 94/1963 sb. Tato právní úprava byla nazvána jako střídavá výchova. Pozdějšími úpravami provedeny dne 22.3.2012 byl přijat zákon č. 89/2012 sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.1.2014. V §907 odst. 1 Občanský zákoník, řeší střídavou péči takto:

„Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to

potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“

Dle Matouška (2015) je zavedení střídavé péče do české republiky podle mnoha odborníků velice revoluční a chytrý krok. Tento druh péče se velice osvědčil především z hlediska vyrovnání se dítěte s rozvodem, nebo rozchodem rodičů (Matoušek, 2015). Na rozdíl od výhradní péče zůstává dítě v živém kontaktu s oběma rodiči a nedojde tak k izolaci dítěte od jednoho z rodičů. Matoušek (2015) ve své publikaci uvádí, že velkým problémem výhradní péče bylo, že dítě dostala do péče většinou matka. Mnoho otců, kteří mají s tímto vlastní zkušenost, se hájí tím, že mohou být stejně dobrým rodičem, jako matky. Také tvrdí, že dítě potřebuje i mužský vzor. Z těchto důvodů byla střídavá péče zavedena v České republice a rozvádějící se rodiče o střídavé péči uvažují čím dál tím víc (Matoušek, 2015).

2.7. Zakotvení střídavé péče v Českém právním řádu

V dnešní době, kdy je založen nemalý důraz na participaci obou rodičů do procesu výchovy dítěte, je střídavá péče ideálním nástrojem porozvodové péče. Dříve mnohem dominantnější postavení matky u výchovy se poměrně rychlým tempem mění ve vyrovnanou roli obou rodičů (Warshak, 2015). Dle autora je střídavá péče v moderních zemích čím dál častějším jevem. Ve většině zemí, kde je střídavá péče již zavedena, je tato forma péče o dítě preferovanou variantou.

Interval střídání dítěte mezi rodiči není v České republice nijak stanoven. Některé zahraniční zdroje uvádí, že dítě u jednoho z rodičů tráví přibližně 35 % až 50% času (Nielsen, 2014).

V České republice se v právním řádu střídavá péče objevila poprvé v roce 1998, a to v novele zákona o rodině. I přesto, že je tento druh péče již přes 20 let, není ukládána tak často, jako například péče výlučná. Například statistiky z roku 2013 tento fakt zcela potvrzují. V tomto roce bylo do střídavé péče svěřeno necelých 6 % dětí. Největším zastupitelem porozvodové péče je péče výlučná (Hrušáková et al., 2014).

2.8. Předpoklady nařízení střídavé péče

V případě výhradní péče musí dle Řezníčka et al. (2016) souhlasit se soudním nařízením oba rodiče. Může tomu tak být například když jeden z rodičů nemá zájem o výchovu dítěte, nebo není způsobilý výchovy (Řezníček et al., 2016). Zákon o střídavé péči ale říká, že se svěřením dítěte do střídavé péče nemusí souhlasit oba rodiče (Řezníček et al., 2016).

Další důležitou podmínkou svěřením dítěte do střídavé péče je podle Ondřejové (2017) fakt, že o výchovu musí mít rodič zájem a musí být výchovně způsobilý. Tento předpoklad musí samozřejmě zajišťovat nevýslovné nařízení, že rozhodnutí musí především plnit zájem dítěte (Ondřejová, 2017). Bylo by jistě v rozporu se zájmem dítěte, kdyby soud nařídil střídavou péči o dítě, přičemž jeden z rodičů by neměl zájem o dítě a nebyl výchovně způsobilý (Ondřejová, 2017).

Ondřejová (2017) ve své práci uvádí, že velice důležitý krok kupředu je upravení zákona o střídavé péči přidáním podobných ustanovení jako u péče výhradní. Tyto zákony nařizují, že střídavá péče musí zajišťovat potřeby dítěte. V těchto zákonech je nařízeno, aby soud při rozhodování o střídavé péči lépe a výrazně apeloval na potřeby dítěte (Ondřejová, 2017). Soud musí brát stanovit, u kterého z rodičů bude mít dítě lepší předpoklady pro úspěšného a zdravého vývoje. A to z důvodu brání předpokladů negativních vlivů vychovávajících rodičů, jako například kouření, braní drog, anebo alkoholismus (Ondřejová, 2017).

2.9. Výhody, nevýhody a srovnání střídavé péče s ostatními druhy porozvodové péče z pohledu rodičů

V některých zemích je střídavá péče ukládána i bez souhlasu obou rodičů. Například v Belgii je nejdůležitějším faktorem výchovy dítěte přítomnost obou rodičů. V této zemi je střídavá péče nejčastějším porozvodovým uspořádáním.

Největší výhodou střídavé péče je fakt, že žádný rodič není ochuzen o výchovu dítěte a participace obou rodičů je tím zajištěna. Díky tomu může dítě zůstat v kontaktu nejen s rodiči, ale i s prarodiči a příbuznými. Dále je velice důležitou výhodou dobré vztahy s rodinou. Dítě ve střídavé péči je emocionálně a sociálně vyspělejší, než dítě v péči výlučné a dokáže se přizpůsobit mimořádným událostem (Nielsen, 2014).

Řezníček et al. (2016) ve své publikaci uvádí, že dítě vyrůstající ve střídavé péči má mnohem menší pravděpodobnost vzniku závislosti na návykových látkách, než dítě, které vyrůstá v péči výlučné. Dle Nielsena (2014), se díky střídavé péči otcové zapojují do výchovy dětí častokrát více, než matky. Mají zájem o události, které nastávají v životě dítěte. Nielsen (2014) ve své publikaci uvádí, že střídavá péče je pro rodiče tzv. „win-win“ situaci, kdy ani jeden rodič nemá navrch a ani jeden neprohrává (Nielsen, 2014).

Co se týče odpůrců střídavé péče, kteří by střídavou péčí nedoporučili prakticky v žádném případě, je tento druh porozvodového uspořádání pokračování rozvodu, nebo rozchodu rodič. Často se stává, že rodiče zdaleka nemají vyřešený vztah mezi sebou a prostřednictvím dítěte si své šarvátky snaží vyřešit (Warshak, 2015). K řešení mohou používat manipulaci dítěte, při které se snaží dítěti ukázat, že právě tento rodič je lepší, než ten druhý. Dle Warshaka (2015) je dalším, velice důležitým negativním faktorem střídavé péče fakt, že dítě se musí přemísťovat z jednoho bydliště do druhého. V případě péče výlučné je dítě z tohoto zmatku oproštěno a stabilní prostředí mu dovolí rozvíjet přátelské vztahy v okolí (Warshak, 2015).

2.10. Výhody, nevýhody a srovnání střídavé péče s ostatními druhy porozvodové péče z pohledu sociálních pracovníků

Co se týče sociálních pracovníků, jejich cílem je a bude nejlepší podmínky pro dítě (Nielsen, 2013). To je ve všech případech nařízení porozvodové péče hlavním zájmem sociálních pracovníků.

Největší výhodou oproti ostatním porozvodovým uspořádáním je dle Nielsena (2013) fakt, že si dítě zachová kontakt s oběma rodiči. Není tak nuceno volit si, který rodič má právo na výchovu. Některé děti tuto formu péče hodnotí kladněji, než před rozvodem, protože je velmi časté, že rozvod doprovází časté hádky obou rodičů (Nielsen, 2013). To je pro dítě velice stresující a tato forma péče nabízí dítěti poměrně stabilní emocionální rovnováhu. Toto je dle sociálních pracovníků největší výhoda pro děti žijící ve střídavé péči (Nielsen, 2013).

Na druhou stranu je největší nevýhodou této porozvodové péče časté stěhování dětí od jednoho rodiče ke druhému (Warshak, 2015). To má za následek nedokonalé vztahy

s přáteli v okolí. To je častou příčinou nespokojenosti dětí. Dle autora (Warshak, 2015) je tato forma péče v České republice velice nešťastně stanovená. Dítě musí přecházet od jednoho rodiče ke druhému a to má za následek nespokojenost. V některých zemích je tato péče vyřešená tak, že dítě bydlí fixně v jedné domácnosti a rodiče se v této domácnosti střídají. To vytváří dle Warshaka (2015) pro dítě dostatečně stabilní prostředí a není tak nuceno cestovat z jednoho města do druhého. Další velice důležitou nevýhodou je dle sociálních pracovníků nedostatečná váha slova dětí. Pokud je dítě nespokojené ve střídavé péči, musí se navrhnout jiný způsob porozvodového uspořádání. Warshak (2013) ve své publikaci říká, že pokud ale chce dítě trávit například některé dny navíc s jiným rodičem, může nastat velký problém. Tím je dle sociálních pracovníků neochota rodičů domluvit se na kompromisu a při jakémkoliv náznaku při pokusu o domluvu se druhý rodič okamžitě obrací na sociální pracovníky a na soud (Warshak, 2015). Vše je pouze o domluvě rodičů. Ta je ale často velice obtížná, protože rodiče mají mezi sebou většinou nevyřešené spory, a jak jsem psala výše, dítě je skvělý nástroj, jak tyto spory řešit (Warshak, 2015).

2.11. Faktory ovlivňující průběh střídavé péče

Jedním z mnoha faktorů, který ovlivňuje průběh střídavé péče, jedle Nielsena (2013) vztah mezi rodiči. Konflikt je formou řešení mezilidských sporů. Jedná se o přirozenou součást vztahů mezi lidmi. U rodičů v rozvodu nebo v rozchodu je konflikt předpokládaným faktorem, který doprovází nejen rodiče, ale celou rodinu (Nielsen, 2013). Špatný vztah mezi dvěma lidmi ale bohužel nekončí rozvodem nebo rozchodem. Často doprovází nejen rodiče, ale i dítě v nadcházejících letech (Nielsen, 2013). To může způsobovat emoční nestabilitu dítěte, která je příčinou častých psychických poruch. Tyto vady ale nemusí být pouze psychického rázu. Z tohoto důvodu musí rodiče stoprocentně vědět, že do této porozvodové péče jdou pouze s těmi nejlepšími úmysly vůči dítěti (Nielsen, 2013).

Dalšími faktory, které velice ovlivňují průběh porozvodového uspořádání, jsou dle Washaka (2015) změny, které se týkají struktury rodiny. Po rozvodu život nekončí a rodiče si po jisté chvíli vybudují nový vztah, který je doprovázen dalším dítětem (Warshak, 2015). To může mít za následek nespokojenost dítěte z důvodu nedostatku času rodiče. Tyto změny jsou velice časté a rodiče by neměli dítě při těchto událostech zanedbávat (Warshak, 2015).

Věk dítěte je dle Warshaka (2015) v podmínkách střídavé péče velice řešeným faktorem a většina odborníků se shoduje s názorem, že není vhodné nařizovat střídavou péči v případě, kdy je dítě mladší čtyř let. Do tohoto věku by mělo být dítě v péči pouze jednoho z rodičů, a to u matky, pokud to situace dovoluje (Warshak, 2015). S rostoucím věkem roste i zájem o vlastní názor dítěte. U starších dětí je nařizování a udržování střídavé péče velice obtížné. Tyto děti již nechtějí neustále měnit prostředí a přátele. Chtějí zůstat většinou tam, kde mají stabilnější sociální vztahy s rodinou a s přáteli (Warshak, 2015). S tím souvisí i styl výchovy rodičů. Například autoritativní styl jednoho z rodičů narušuje pocit svobody dítěte a vytváří pocit nespokojenosti (Warshak, 2015).

3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Vzhledem k názvu, výzkumné otázce a cílem mé bakalářské práce je zapotřebí vymezit a popsat pojem sociálně-právní ochrana dětí. V případě rozchodu, nebo rozvodu rodičů se dle Šípa et al. (2019) o dítě a o jeho blaho starají orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Tyto orgány jsou upraveny zákonem č. 359/1999 sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPOD), kde je stanoven tento pojem. Dle tohoto zákona se jedná o ochranu zájmů a práv dítěte pro podporu příznivého vývoje a výchovy (Novotný, 2014). Další právní opora je vymezena v jiných právních předpisech, jako například trestní řád, občanský zákoník a podobně.

Hlavními povinnostmi OSPOD je ochrana dětí. Touto ochranou se dle ZOSPOD § 5 rozumí všeobecné chránění dítěte v rámci jeho výchovy a vývoje. Zájem jakéhokoliv dítěte by měl mít vždy větší váhu než zájem rodičů. Úmluva o právech dítěte jasně stanovuje, že zájem dítěte je vždy to nejdůležitější při jakékoliv věci, do které je zainteresované dítě. Znamená to nejen posuzovat situaci ve prospěch dítěte, ale na danou situaci hledět očima dítěte, které většinou nemá možnost pochopit věc očima dospělých. Rozvod rodičů je typickým příkladem situace, kterou dítě není schopno pochopit (Novotný, 2014). Ve starším věku rozumí tomu, že se dle ZOSPOD § 6 rodiče hádají i kvůli nejbanálnějším záležitostem. Například ale v předškolním věku může mít veliké problémy s vývojem způsobené právě hádkami rodičů. Úmluva o právech dítěte představuje právní zakotvení povinností všech v zájmu dítěte. Státy se zavázaly k zajištění takové péče o dítě, která je nezbytná pro vývoj dítěte. Nedílnou součástí této úmluvy je právo na život každého dítěte, bez ohledu na jeho zdravotní stav. V případě jakéhokoliv rozporu mezi touto smlouvou a kteroukoliv jinou dohodou je úmluva o právech dítěte nadřazena. Zájem dítěte není ovšem posuzován jenom z aktuálního pohledu na situaci, ve které se dítě v přímé souvislosti nachází, ale také je závazný pohled na dlouhodobý zdravotní a psychický stav a vývoj dítěte (Novotný, 2014). Dalším dokumentem, který se zabývá ochranou dětí je Listina základních práv a svobod, kde je uvedeno, že rodina je v ochraně zákona. Je také nutné chránit jednak roli rodičů, ale také právo na rodičovskou péči. Sociálně-právní ochrana dětí se dle ZOSPOD § 6 zabývá problémy, jako jsou svěření dítěte do péče jiné rodiny, týrání a zneužívání dětí, zanedbávání dětí. Dále jsou předmětem této činnosti útoky dětí od rodičů, děti, na kterých byl spáchán

trestný čin, nebo rodiče, kteří neplní rodičovské povinnosti a zanedbávají dítě (Novotný, 2014).

Sociálně-právní ochrana dětí vychází z jistých principů. Mezi nejzákladnější z nich patří zájem dítěte (Novotný, 2014). Z pohledu OSPOD to znamená zavádět pouze takové opatření, které budou pro dítě nejvhodnější (Novotný, 2014). Ne vždy je situace jednoznačná a je zapotřebí, aby sociální pracovníci prováděli nejdůkladnější studii problému, při které musí zhodnotit veškeré okolnosti, které mohou mít negativní vliv na vývoj dítěte (Novotný, 2014).

Orgány, které zabezpečují sociálně-právní ochranu dětí, nejsou podle ZOSPOD § 1 pouze OSPOD. Patří sem mimo jiné krajské úřady, Úřad práce České republiky, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí a další. Prakticky největší roli mezi těmito organizacemi mimo OSPOD vykonávají obecní úřady s rozšířenou působností. Tyto orgány mají potřebné znalosti z místních podmínek pro sbírání potřebných informací v souvislosti s ochranou dětí. Dále dle ZOSPOD § 1 mohou poskytovat kontrolní činnost nad dětmi a rodinami. Touto kontrolou poskytují rodinám pomoc v případě poskytování preventivních kontrol a kontrolních činností nad rodinami a jejich dětmi.

3.1. Sociální pracovník v OSPOD

Matoušek (2016) ve své publikaci zmiňuje roli sociálního pracovníka v rámci právní ochrany dětí. Sociální pracovník, který funguje v systému sociálně-právní ochrany dětí, musí být připraven jak teoreticky, tak i prakticky na řešení různých problémů rodin v porozvodové péči. Pracovník provází zpravidla rodinu procesem rozchodu, nebo rozvodu rodičů (Matoušek, 2016). Z počátku je práce sociálního pracovníka poskytovat informace oběma rodičům. Během těchto činností podává, nebo konzultuje návrhy jak vysvětlit dítěti, že se rodiče rozcházejí a jak se k dítěti chovat, nebo nechovat (Matoušek, 2016).

Pokud si sociální pracovníci a soud nejsou jistí, jaký vztah má dítě k rodičům, je dle Nielsena (2018) povolán odborník, většinou dětský psycholog, který zhodnotí vztah dítěte k oběma rodičům. Díky tomu může soud lépe posoudit vhodnost stanovení dítěte do střídavé péče (Nielsen, 2018). Sociálního pracovníka v takové roli definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dle tohoto zákona je sociální pracovník

zdravotně a odborně způsobilý, bezúhonný a svéprávný. Mezi další zákony patří například zákon č. 312/2002 Sb., o úředních územních samosprávných celcích. Tento zákon nařizuje sociálním pracovníkům, že během svého působení v organizaci musí prohlubovat své znalosti, odbornost a způsobilost. Mimo jiné jsou sociální pracovníci vázáni Etickým kodexem sociálních pracovníků, který vymezuje zodpovědnost a hodnoty sociální práce.

Sociální pracovník vykonává zaměstnání, které vyžaduje určitou morální vyspělost a inteligenci. Během činností spojených s výkonem práce musí neustále přemýšlet a vyžaduje také určitý multitasking. Sociální pracovník zastává mnoho rolí. Jeho práce je rozmanitá a zastupuje pozici poradce, krizového manažera, opatrovníka a koordinátora. Koordinátor doporučuje a mobilizuje organizace, které by klientovi mohli pomoci. Jako poradce neustále a bez přestání provádí poradní činnost klientům. Tato činnost se zabývá nejen doporučení v rámci výchovy nebo stylu péče o dítě, ale může obsahovat i roli finančního poradce. Sociální pracovník musí dále disponovat nepředstavitelnou dávkou trpělivosti, protože spolupracuje s rodiči, kteří většinou prochází nejobtížnější situací v jejich životě. Proto je zapotřebí, aby sociální pracovníci OSPOD znali vše, co je třeba znát při výkonu jejich zaměstnání.

Sociální pracovník je oprávněn provádět plánované i neplánované návštěvy rodiny a dítěte. Tyto kontroly může provádět jednak v místě bydliště, ve škole, ve zdravotnickém zařízení, nebo u osoby, která poskytuje výchovu dítěti. Takové navštěvování má enormní význam v práci sociálního pracovníka. Sociální pracovník je dále povinen sledovat a pozorovat nepříznivé vlivy, které ovlivňují dítě a rodinu. V rámci této povinnosti je při výkonu zaměstnání sociálního pracovníka také důležité eliminovat takové vlivy a provádění opatření proti takovým vlivům.

Sociální pracovník je mimo jiné dále povinen informovat rodiče, případně osoby, které jsou odpovědní za výchovu dítěte, o jejich právech a povinnostech. Povinnosti, které se týkají rodičů, jsou mimo jiné spolupráce se sociálními pracovníky OSPOD, poskytovat pravdivé a důvěrné informace a dostavovat se na osobní schůzky se sociálním pracovníkem OSPOD. Rodiče jsou často manipulováni nepravdivými informacemi o sociálních pracovnících, jako například že se za každou cenu snaží dítě odebrat z péče rodičů. Dále mohou vidět sociálního pracovníka OSPOD jako nepřítele nebo rozhodčího.

Šíp et al. (2019) ve své publikaci uvádí, že pracovník OSPOD má k dispozici několik metod sběru dat jak od rodičů, tak od dětí. Nejčastěji se používají semi-strukturované rozhovory. U rodičů se jedná spíše o volnější diskusi (Šíp et al., 2019). Pokud řeší sociální pracovník rozhovor s dítětem, musí přistupovat individuálně ke každému dítěti a najít si k němu správnou cestu. Je nezbytné, aby pracovník získal několik důležitých informací od dítěte. To mu totiž pomůže lépe a bezchybně se rozhodnout, jak bude s rodinou dále pokračovat (Šíp et al., 2019).

4. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cíl práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké mají pracovníce a pracovníci v sociální práci zkušenosti s rodiči, kteří žádají, či už mají dítě ve střídavé péči.

Tento cíl koresponduje s dílčím cílem, který má zjistit, jaké nástroje sociální práce nabízí v pomoci rodinám se střídavou péčí.

4.1. Výzkumná otázka:

S jakými problémy se sociální pracovníci shledávají u rodičů, kteří žádají o střídavou péči?

5. Metodika práce

Pro získávání informací byla použita kvalitativní metoda, protože mé téma, které je předmětem mé bakalářské práce, není zkoumané natolik, aby se dala použít metoda kvantitativní.

Dle Vojtíška (2012) je tento druh sběru dat vhodný, pokud o tématu nebylo provedeno již několik studií. Dále se kvalitativní metoda dá použít při rozšiřování nových a jiných skutečností, které již zkoumány byly, ale způsob jejich zkoumání, nebo zvolená strategie neodpovídá našim požadavkům. Podle Vojtíška (2012) je mezi pedagogiky a výzkumníky případové studie nejzákladnější výzkumný pilíř. Rozbor jevů je všeobecně vnímán jako možný způsob objasnění problematiky. Mezi základní ukazatele kvalitativního výzkumu patří nenumerické získávání potřebných informací, odpovědí a dat (Vojtíšek, 2012). Další popisy potom sdělují, že touto metodou dosáhneme jistého porozumění a tím se dostaneme mnohem hlouběji do problému. Hlavní výhodou, kterou kvalitativní výzkum poskytuje, je porozumění sociálních situací. Při získávání informací tohoto typu nelze použít metodu, která hodnotí pouze povrchové věci daných problémů. Je třeba zajistit dostatečné proniknutí a ponoření do řešené situace a zajistit tak dostatečný zisk dat. Další velkou výhodou této metody je nematematický přístup k získávání a hodnocení dat, které ukazuje na subjektivitu každého dotazovaného respondenta (Vojtíšek, 2012).

Již z předchozích let mám zkušenosti s kvalitativním výzkumem v rámci průběžné praxe, kterou jsem absolvovala. Dle Hendla, Remra (2017) se kvalitativní výzkum aplikuje výběrem výzkumných otázek. Během plánování těchto studií musí výzkumník zajistit odbornost, přesnost a uplatnitelnost v praktickém životě. Zaměření je tedy velice různorodé a dovoluje nám chápat zkoumanou problematiku z více pohledů (Hendl, Remr, 2017). Kvantitativní metoda zkoumá například teorie, fenomenologie, nebo případové studie. Ve všech případech si výzkumník nejprve musí vybrat téma, na které danou metodu použije a následně si položí otázky, které se stanou výzkumnými otázkami (Hendl, Remr, 2017).

Metoda, která byla použita pro získání potřebných dat k bakalářské práci, vytvořili podle Hnedla, Remra (2017) pro výzkumné potřeby a analýzu získaných dat Struss a Glaser. Tato velice tvárná metoda poskytuje nejen efektivní získání dat. Dále

poskytuje ne tak obvyklý kontakt výzkumníka a respondenta, díky kterému získá osoba, která výzkum provádí velice cennou důvěru u osoby, která je dotazována. Tato důvěra je víc než důležitá ke kvalitnímu získání informací, které předchází účinnému zpracování těchto dat (Hendl, Remr, 2017).

„Hlavním ryse kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný popis. Cílem je porozumět lidem a událostem v jejich životě. Kvalitativní výzkumníci se soustřeďují spíše na subjektivní svět osob, na ten, který existuje v jejich mysli.“

5.1. Polostrukturovaný rozhovor a jeho zásady

V praktické části mé bakalářské práce byla použita kvalitativní metoda zjišťování informací, konkrétně pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Hendl, Remr (2017) ve své publikaci uvádí, že tento druh rozhovoru je typický tím, že probíhá za přímé konverzace mezi komunikačním partnerem, který odpovídá na otázky a výzkumníkem, který otázky pokládá (Hendl, Remr, 2017). Otázky jsou předem přímo připravené přímo pro daný rozhovor, ale jelikož se jedná o polostrukturovaný rozhovor, výzkumník může otázky doplňovat intuitivně. Tyto doplněné otázky, i když se nejedná o předem připravené, musí splňovat zásady, které vedou k úspěšnému rozhovoru. Otázky musí být jednoduché na tolik, aby po jejich položení každý pochopil, co se snaží výzkumník zjistit a neměly by být pokládány tak, aby se na ně dalo odpovědět pouze „ano“ nebo „ne“ (Hendl, Remr, 2017). Dále by měly otázky splňovat určitou profesionalitu dané věci. Jednoduše to znamená, že i když otázky vymýšlíme operativně, měli by splňovat stejné zásady, jako splňují otázky předem připravené. Dle Hendla, Remra (2017) doplňkové a doplňující otázky položené bez dřívější přípravy poskytují zcela jiný pohled na věc a mohou z rozhovoru vytvořit velice zajímavou diskusi. Analytická část je díky těmto otázkám bohatší a dále poskytují lepší kontakt výzkumníka s respondentem. Údaje, které získáme provedením polostrukturovaného rozhovoru, jsou hlavními složkami, které můžeme pomocí tohoto rozhovoru získat (Hendl, Remr, 2017).

Dle Hendla, Remra (2017) je dále nedílnou součástí myšlenkových pochodů výzkumníka přemýšlet a analyzovat, zda informace, které respondent poskytuje, mají určitou váhu pro zkoumanou věc. Ne všechny informace, které se v rozhovoru výzkumník dozví, jsou relevantní a použitelné ve výzkumu, který dotazovatel

uskutečňuje (Hendl, Remr, 2017). Některé informace mohou být pro náš výzkum zcela irelevantní, ale dotazovaný pociťuje jistou potřebu tyto informace sdělit. V takových případech je pouze a jen na výzkumníkovi, zda bude v daném tématu pokračovat, nebo zda respondenta přeruší a navrátí ho zpět do tématu, které souvisí s daným výzkumem (Hendl, Remr, 2017).

Dle Hendla, Remra (2017), je další velice důležitou povinností výzkumníka sledování času a jevů, které by rozhovor mohly narušit. Čas je v tomto případě velice důležitý ukazatel, který musí být dodržen. Rozhovor nemůže trvat příliš dlouho. Kdyby se tak stalo, respondent by po určitém času přestal věnovat tolik pozornosti otázkám a jeho odpovědi by nemuseli být natolik podrobné, jako ze začátku rozhovoru (Hendl, Remr, 2017). Postupem času se totiž zájem člověka pro danou věc snižuje a po určité době (u každého člověk může být tato doba jiná) začne odpovídat pouze několika slovnými odpověďmi, které pro rozhovor nemají téměř žádný význam. Na druhou stranu nesmí být rozhovor příliš krátký. Musí trvat přesně tak dlouho, aby dokázal výzkumník získat všechny potřebné informace, ale nesmí být natolik rozsáhlý, že ztratíme respondentovu pozornost. Další jev může být například cvakání propisky, nebo pohyb nohy, který může snížit kvalitu nahrávky během rozhovoru (Hendl, Remr, 2017). Z pohledu výzkumníka je takovéto chování absolutně nepřijatelné. Nemůže totiž dávat najevo svou nervozitu. Jeho chování musí být absolutně sebejisté a důstojné tak, aby přesvědčil dotazovaného o profesionalitě, se kterou za ním výzkumník přišel. Na druhou stranu je nervozita ze strany respondenta docela normální při podobném rozhovoru. Člověk, který rozhovor provádí, si ale musí ohlídat vše, co by mohlo kvalitu nahrávky skutečně narušit (Hendl, Remr, 2017).

5.2. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor celkem tvořilo 5 sociálních pracovníků. V mé práci je označuji jako komunikační partnerky. Výběr komunikačních partnerek se zaměřoval na sociální pracovníky s bohatou praxí, ale i na takové zaměstnance organizace, které nemají příliš zkušeností. Hendl (2012) ve své publikaci uvádí, že se jedná o výběr na základě účelového vzorkování. Důvodem tohoto výběru bylo porovnat názor zkušeného pracovníka, který má dlouhodobou praxi a pracovníka, který v organizaci působí pouze

několik měsíců. Všichni sociální pracovníci pracují v OSPOD, ve kterém jsem absolvovala svou odbornou praxi.

5.3. Vyhodnocení dat

Data jsem vyhodnocovala pomocí metody otevřeného kódování. Tato metoda spočívá ve vytváření kategorií (Hendl, Remr, 2017). Ty vznikají na základě podobnosti jednotlivých jevů. Společné znaky mohou být například téma nebo čas. Na základě takového kódování vznikají obecnější jednotky, dle kterých lze data použít (Hendl, Remr, 2017).

5.4. Realizace výzkumu

Výzkum byl proveden v minulém roce v rámci mé odborné praxe v organizaci. Rozhovory jsem nahrávala na mobilní telefon. Ty jsem přepsala do dokumentu v elektronické podobě. Délka rozhovoru byla průměrně 15 minut.

5.5. Etika výzkumu

Při realizaci hraje dle Hendla, Remra (2017) etika výzkumu velkou roli. Je nezbytné, aby byl v mém případě rozhovor proveden se souhlasem komunikačních partnerů. Dále je nutné oznámit komunikačnímu partnerovi, kde bude tento rozhovor zveřejněn a jak bude s informacemi naloženo. Je zapotřebí, aby byla zajištěna anonymita a aby nebyla odhalena totožnost komunikačních partnerů (Hendl, Remr, 2017). Předem jsem všechny sociální pracovníky informovala o nahrávání našeho rozhovoru a všichni s uveřejněním rozhovoru souhlasili. Pro zachování anonymity, neuvádím jméno organizace ani jména sociálních pracovníků. Výsledky mého výzkumu jim byly představeny.

6. Výsledky

6.1. Hodnocení výzkumných otázek

Tabulka 1: kategorie zkušenosti se střídavou péčí (dále jen SP)

Zkušenosti se SP					
	Zkušenosti	Rodiče se hádají	Rodiče = přednosti komfortu před dítětem	Problémem je jeden rodič	Komunikace = SP funguje
K1	X		X	X	
K2	X	X			
K3	X			X	
K4	X				X
K5	X			X	

Komunikační partneři mají poměrně velkou zkušenost se střídavou péčí. Se SP se každý z nich setkal nejméně pětkrát. Většina sociálních pracovníků říká, že SP nefunguje. Komunikační partner K1 říká, že SP chce pouze jeden z rodičů. Ten, který by nebyl ve výhodě v případě nařízení výhradní péče. Druhý rodič chce péči výhradní, a proto SP bojkotuje: „Většinou střídavá péče nefungovala, protože to dost často chce jenom jeden z rodičů, protože by byl v nevýhodě v případě nařízení výhradní péče. Proto chce střídavku, ale druhý rodič ne takže to bojkotuje.“

Dle výpovědi komunikačního partnera K2 se rodiče neustále hádají i o věcech, které nemohou ovlivnit. Tyto hádky většinou přetrvávají z neúspěšného vztahu: „Hádají se pořád dokola. Většinou jsou to absolutně nepochopitelné věci, který nikdo neovlivní.“

Podle komunikačního partnera K3 je problém pouze v jednom rodiči. Na jedné straně je starostlivý rodič, který komunikuje se sociálními pracovníky, snaží se komunikovat s druhým rodičem a vytvořit tak perfektní prostředí pro dítě i po rozvodu. Na druhé straně je ale rodič, který absolutně nerespektuje soudní nařízení, nekomunikuje

a je spíše problémový: „*Jeden je ukázkový příklad toho, jak by se to dělat mělo. Ten druhý je přesnej opak.*“

Komunikační partner K4 má naopak největší zkušenost se SP. Celkový počet takto řešených klientů odhaduje na 10. Dle jejího názoru pokud se rodiče dohodnou, tak není problém: „*Komunikace je základ. Bez ní by nefungovala ani výchova v úplné rodině.*“

Poslední z komunikačních partnerů měl shodný názor s respondentem K1: „*Jeden rodič by prostě byl v nevýhodě a tak za každou cenu usiluje o SP. Druhý rodič jí ale nechce že jo takže dělá problémy.*“

Tabulka 2: kategorie nabízené možnosti SP

Nabízené možnosti SP			
	Případová konference	Spolupráce s odborníky	Poradenství
K1	X	X	
K2	X	X	
K3	X	X	
K4	X	X	
K5	X		X

Názory komunikačních partnerů se u nabízených možností v rámci SP téměř nelišily. Komunikační partner K1 je toho názoru, že nejlépe funkční a také nabízené nástroje a techniky sociální práce jsou případové konference a spolupráce s jinými odborníky. Konkrétně komunikační partneři 1,2 a 4 uvedli přímý název jiné organizace, se kterou velice často spolupracují.

Dle komunikačního partnera K5 je ale nejefektivnější poradenství: „*Rodičům vysvětluju vše tak, aby měli zcela jasno o SP. Nebojím se jim říct největší nevýhody a problémy, které doprovázejí SP.*“

Tabulka 3: kategorie vliv SP na rodiče

Vliv SP na rodiče					
	Snaha získat sociálního pracovníka na svou stranu	Manipulace dítětem	Domluva = pozitivní vliv na rodiče	Pomsta	Nekomunikují
K1			X	X	
K2			X	X	X
K3	X				
K4	X	X	X		
K5				X	X

Co se týče vlivu SP na rodiče, nejčastějším faktorem, který ovlivňuje rodiče při SP je pomsta a nekomunikativnost. Dle komunikačního partnera K1 je většina rodičů poznamenána rozvodem a oba dva mají pocit, že prohráli svůj životní boj. Tato prohra je ale často připisována druhé straně: „*Stěžují si na chování toho druhého a jediné, co je zajímá, je pomsta tomu druhému.*“

Dle názoru respondenta K2 je největším vlivem na rodiče pomsta, stejně jako u komunikačního partnera K1. Ta je ale doprovázena nedostatečnou komunikací a ze vzteku se sebou přestanou komunikovat: „*Nebojí se přiznat, že nekomunikují jenom proto, aby se tomu druhému pomstili. Snaží se tak vyhrát ten jejich boj. Neuvědomují si ale, že tím trpí dítě, ne oni.*“

Názor komunikačního partnera K3 mě velice zaujal a překvapil. Říká, že častou zbraní, jakým způsobem vyhrát boj o dítě, je snaha získat si sociálního pracovníka na svou stranu: „*Takový lidé většinou pochází ze sociálně slabších rodin. Nechápu, že my se na žádnou stranu nepostavíme, a proto se snaží získat si nás na svojí stranu.*“

Dle komunikačního partnera K4 se jedná o pár, který je s rozchodem smířený, a proto se maximálně snaží vytvořit vhodné podmínky pro dítě, nebo zcela naopak, přičemž hlavní zbraní je právě dítě: „*Ty rodiny co se o tu střídavku hlásí dobrovolně, mají většinou již zjištěné co to obnáší a jsou ochotni udělat vše pro úspěšnou výchovu*

dítě. Pak tu ale máme případy, kdy se snaží vyhrát jejich osobní boj pomocí manipulace s tím dítětem. “

Poslední komunikační partner stručně shrnul, že v rámci pomsty se většinou oba rodiče rozhodnou spolu nekomunikovat: *„Co se týká problémů, se kterými se u rodičů setkáváme, jde zejména o to, že nejsou schopni spolu komunikovat, spolupracovat, vycházet si vstříc a domlouvat se v zájmu jejich dítěte. To je velmi častí bohužel zbrani pro pomstu. “*

Tabulka 4: kategorie Hodnocení SP sociálním pracovníkem

Hodnocení SP sociálním pracovníkem		
	Hlavní je zájem dítěte	Domluva = SP funguje
K1	X	
K2	X	
K3	X	X
K4	X	X
K5	X	

Z této kategorie je zcela zřejmé, jaký je hlavní záměr sociálních pracovníků v ukládání SP. Všichni respondenti jasně a stručně sdělili, že hlavním a jediným zájmem sociálních pracovníků je dítě. Zde uvádím doslovný přepis komunikačního partnera K1: *„...Pokud do toho rodiče jdou s hlavním zájmem o dítě a jsou ochotni tomu něco obětovat, tak tu střídavku hodnotím velmi dobře. “*

Výpověď komunikačního partnera K2 jasně říká, že při ukládání porozvodové péče je dítě nejdůležitějším zájmem: *„Pokud má to dítě vlastní názor tak se ho ptáme. Vždycky se ho ptáme opakovaně, i třeba několik týdnů po uložení toho dítěte do střídavé péče. Prostě jde hlavně o to dítě. “*

Dle komunikačního partnera K3 jsou nejdůležitějšími hodnotícími kritérii zájem o dítě a domluva rodičů. Zájem dítěte má samozřejmě větší váhu a důležitost, ale bez domluvy a racionálního přístupu obou rodičů by SP nebyla možná: *„Jako o to dítě nám jde především jo. Tam to fakt musí být jednoznačně že jo. Dále je fakt důležitá ta domluva rodičů. Bez ní by to taky nešlo a úzce souvisí s tím zájmem o dítě no. “*

Komunikační partner K4 je prakticky stejného názoru: „*Je nutné vždy zohlednit konkrétní okolnosti daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte a schopnost rodičů mezi sebou komunikovat.*“

Dle názoru komunikačního partnera K5 je jediným limitním kritériem zájem dítěte. Pokud toto kritérium není splněné, SP v tomto případě není vhodná a je třeba se domluvit na jiném porozvodovém uspořádání: „*Hlavně to dítě. Přes to vlak nejede. To je to proč tu střídavku vůbec doporučujeme.*“

Tabulka 5: kategorie Proces zavedení SP v praxi

Proces zavedení SP v praxi						
	Rodiče nekomunikují	Spolupráce rodičů	Rodiče se domluví = SP funguje	Problémy po několika týdnech	Soud navrhne zkoušku	Důležitý je názor dítěte
K1			X			
K2		X	X			
K3	X			X		
K4			X			
K5					X	X

Na téma procesu zavedení SP v praxi se odpovědi poměrně lišily. Komunikační partneři K1, K2 a K4 jsou toho názoru, že pokud je splněn předpoklad, kdy se rodiče jsou ochotni domluvit, tak je celkový proces zavedení a funkčnost SP v pořádku, bez větších problémů. Komunikační partner K4 řekl: „*Ta komunikace je fakt důležitá hlavně ze začátku. Musí se to prostě naučit. Pak, když to umí, tak problémy většinou nenastávají.*“

Na druhou stranu výpověď komunikačního partnera K3 je největší překážkou většinou nekomunikativnost rodičů. Ta nastane po několika týdnech a s ní přijdou i problémy, které proces zavedení SP do praxe skutečně komplikují: „*Ze začátku se zdá, že je vše v pořádku. Potom ale jeden z rodičů přestane komunikovat a po několika týdnech se vyskytují problémy.*“

Komunikační partner K5 říká, že nejlepší cestou, jak zavést SP do praxe, je zkouška nařízená soudem: „*Soud jim navrhne zkoušku. Při ní se zjistí, jestli vůbec má cenu něco*

takového dělat, jestli na to oba rodiče mají. Během té zkoušky se hlavně zjišťuje názor dítěte, který je tady nejdůležitější.“

Tabulka 6: kategorie problémy SP

Problémy SP					
	Komunikace rodičů	Střídat by se měli rodiče	Snaha získat si sociálního pracovníka na svou stranu	Dítě jako zbraň	Nevyřešené konflikty
K1		X			
K2		X			
K3	X		X		
K4			X	X	
K5					X

Názory na nejčastější problémy se SP byly opět velice odlišné. Dle komunikačních partnerů K1 a K2 je SP v České republice chybně navržená. Komunikační partner K2 řekl: *„Největším problémem je samotnej návrh tý střídavky. Tady jezdí děti od jednoho rodiče k druhému, ale přitom by to mělo bejt obráceně. Měli by se střídat rodiče u dítěte.“*

Komunikační partner K3 uvedl, že problémem je především komunikace: *„Jak jsem říkala. Ta komunikace, to je ten faktor kterej tu střídavku dokáže zničit.“*

Dle komunikačního partnera K4 jsou největšími problémy SP snaha o získání si sociálního pracovníka na svou stranu a používání dítěte jako zbraň: *„Stává se mi to poměrně pravidelně, kdy nám jeden z těch rodičů lže a zatajuje fakta a snaží se získat si naši přízeň. K tomu pak ještě používá to dítě jako zbraň proti druhému rodiči.“*

Podle názoru komunikačního partnera K5 je základním problémem nevyřešený konflikt z minulosti: *„Co se týká problémů, se kterými se u rodičů setkáváme, jde zejména o to, že nejsou schopni spolu komunikovat, spolupracovat, vycházet si vstříc a domlouvat se v zájmu jejich dítěte. To je velmi častí bohužel zbraní pro pomstu.“*

Tabulka 7: kategorie nedoporučení SP

Nedoporučení SP			
	Ani jeden rodič nechce SP	Jeden rodič nechce SP	SP většinou nedoporučuji
K1	X	X	
K2	X	X	
K3		X	
K4		X	
K5	X	X	X

Zde byly odpovědi velice podobné. Všichni komunikační partneři se shodli na tom, že SP nemá cenu, když jí nechtějí oba rodiče. Komunikační partner K1 řekl: „*Většinou střídavá péče nefungovala, protože to dost často chce jenom jeden z rodičů, protože by byl v nevýhodě v případě nařízení výhradní péče. Proto chce střídavku, ale druhý rodič ne takže to bojkotuje.*“

Dále je komunikační partner K5 toho názoru, že SP není vhodná: „*Mám takové zkušenosti, že i když se ze začátku oba rodiče snaží, stejně to pak dopadne špatně, a proto jí nedoporučuju.*“

Diskuse

Ve výzkumné části mé bakalářské práci jsem využívala kvalitativní strategii, metoda dotazování. Pomocí konkrétní techniky, polostrukturovaný rozhovor, jsem získala potřebné množství informací. Výzkumný soubor byl vytvořen z celkem pěti sociálních pracovníků, kteří pracují v OSPOD. Všichni sociální pracovníci odpověděli na mé otázky. Získané informace jsem dále upravila pomocí otevřeného kódování. Principem bylo zhotovení kódů z odpovědí mých komunikačních partnerů, kterým jsem dále postupně vytvářela kategorie. Těchto kategorií bylo celkem sedm: funkčnost SP, přístup rodičů k SP z pohledu sociálního pracovníka, nejlepší metody či nástroje z pohledu sociálních pracovníků, motivace rodičů z pohledu sociálních pracovníků, komunikace, doporučení SP sociálním pracovníkem, dítě v SP z pohledu sociálního pracovníka. Všechny tyto kategorie jsem přenesla do tabulek, kam jsem také přenesla kódy. Následně byly tabulky vyhodnoceny. Cílem mé bakalářské práce je „*jaké mají pracovníce a pracovníci v sociální práci zkušenosti s rodiči, kteří žádají, či už mají dítě ve střídavé péči.*“ Tento cíl je v přímé souvislosti s cílem dílčím, „*jaké nástroje sociální práce nabízí v pomoci rodinám se střídavou péčí.*“ Výzkumná otázka zní „*s jakými problémy se sociální pracovníci shledávají u rodičů, kteří žádají o střídavou péči?*“ Otázky, které byly podávány respondentům, přímo korespondovali s výzkumnou otázkou, cílem a dílčím cílem bakalářské práce.

První kategorie je „*zkušenosti se SP*“. U této kategorie nebyly výpovědi sociálních pracovníků shodné. Všichni komunikační partneři mají zkušenosti s minimálně pěti případy SP, které jsem s nimi konzultovala. Podle komunikačního partnera K1 rodiče velice často dávají přednost svému komfortu před zájmy dítěte. Dle Nielsena (2014) je tento jev následkem špatného vztahu, který mezi rodiči vyvolává pocit neochoty se domluvit. Proto pak jednájí takovým způsobem. Dál je velice důležitým faktorem působícím proti SP jeden rodič, a to právě ten, který by byl ve výhodě v případě nařízení péče výhradní. Z toho důvodu se snaží dělat vše pro to, aby SP nefungovala. Oproti tomu komunikační partner K2 je toho názoru, že rodiče nejsou schopni se racionálně domluvit na základních věcech a proto se neustále hádají. To potvrzuje i Trávníček (2015), který ve své publikaci uvádí, že hádky jsou faktorem, který doprovází SP ve většině případů. Tyto hádky jsou pro oba rodiče neškodné, protože nic

neznámají a velice často se jedná o skutečnosti, které nikdo z nich neovlivní. Na druhou stranu jsou dle autora (Trávníček, 2015) tyto hádky velkým rizikem pro dítě. Komunikační partner K3 má ze všech komunikačních partnerů nejmenší zkušenosti jak se SP, tak i v organizaci, ve které jsem prováděla výzkum. Výpověď tohoto respondenta byla podobná s odpovědí komunikačního partnera K1 s tím rozdílem, že jeden z rodičů (bez ohledu na jeho postavení v případě nařízení výhradní péče) je starostlivý a má velký zájem o SP kvůli dítěti. Druhý rodič je ale přesný opak. Dle Trávníčka (2015) je tento jev opět velice častý a postavení rodiče vyplývá z jeho sociální zralosti. Oproti tomu komunikační partner K4 je toho názoru, že pokud jsou rodiče racionální a ví, co musí udělat pro zajištění úspěšné výchovy dítěte, tedy komunikují spolu, tak je SP funkční a splňuje tak své poslání. Takové případy jsou dle výpovědi respondenta ukázkové. Trávníček (2015) říká, že právě komunikace je základem úspěchu. To také potvrzuje výpověď komunikačního partnera K4. Poslední respondent má v organizaci nejvíce zkušeností se SP. Za svou kariéru již řešil více případů SP, než ostatní. Dle tohoto komunikačního partnera je problémem jeden z rodičů, stejně jako u komunikačního partnera K1. Opět zde převládá názor, že jeden z rodičů má šanci, případně neúspěchu SP, získat dítě do péče výhradní a tak SP bojkotuje. Kategorie byla navržena pro dosažení cíle bakalářské práce. Konkrétní výsledek výzkumu je poměrně složitě formulovatelný, protože odpovědi od respondentů nebyly totožné natolik, aby bylo možné vyvodit konkrétní závěr. Všichni komunikační partneři se ale shodují v názoru, že jeden z rodičů je problémovým faktorem celého procesu zavádění střídavé péče.

Kategorie druhá, „nabízené možnosti SP“, obsahovala ve čtyřech případech stejnou odpověď. Dle komunikačních partnerů K1, K2, K3 a K4, jsou nejosvědčenějšími metodami spolupráce s odborníky a případová konference. Tyto metody se dle těchto sociálních pracovníků osvědčily na výbornou a názory, pohledy a zkušenosti ostatních mohou nalézt nejlepší možné řešení, které následně implementují a realizují při řešení problému, který je většinou špatně strukturovaný. Dle komunikačního partnera K5 je nejlepší metodou poradenství, které poskytují zdarma všem klientům. Tato kategorie zřetelně řeší dílčí cíl bakalářské práce se zjištěním, že nejpoužívanější metody, které jsou používány sociálními pracovníky při řešení SP jsou spolupráce s odborníky, případová konference a poradenství.

Další kategorií je „vliv SP na rodiče“. Výpovědi sociálních pracovníků na toto téma byly poměrně odlišné. Dle komunikačních partnerů K1 a K2 existují pouze dva extrémy. Na jedné straně jsou rodiče, kteří vědí, že bez komunikace a konsenzu je snaha o zavedení SP zbytečná. Tyto rodiče jsou dle Nielsena (2014) většinou mladší, vzdělanější a obecně se vyznačují lepší životní situací. Mají tak lepší možnosti přizpůsobit se změnám a novým životním událostem. Na druhé straně zde jsou ale rodiče, kteří nemají vyřešené vztahy z minulosti a SP berou spíše jako nástroj pomsty. Dle Nielsena (2014) by měli rodiče do SP vstupovat s tím, že jejich spory jsou minulost a to jediné, o co by jim mělo jít, je zájem dítěte. Dále komunikační partner K2 ještě uvedl, že dalším vlivem SP na rodiče je fakt, že spolu přestanou prakticky úplně komunikovat. Zkušenosti komunikačního partnera K3 mě poměrně překvapili. Jeho osobní zkušenosti se snahou získat si sociálního pracovníka na svou stranu otevřeně popisoval. V rámci této manipulace jeden rodič pomlouvá druhého, vymýšlí si a zatajuje své chyby z minulosti, nebo je dokonce připisuje druhému rodiči. Dle Řezníčka (2015) je sociální pracovník profesionál, který se nestaví na ničí stranu, protože jeho hlavním a jediným zájmem je dítě. Snaha o takovou manipulaci je pouze důkaz o nevzdělanosti jedinců. Na druhou stranu se komunikační partner K4 poměrně jasně vyjádřil na toto téma názorem, že rodiče se snaží určitým způsobem manipulovat dítětem, aby ho přiměl přivlastnit si jeho názor, tedy že chce do výhradní péče daného rodiče. Používají k tomu opět lži a manipulaci. Poslední respondent je podobného názoru, jako komunikační partner K2. SP berou jako možnost pomstít se druhé straně a to chtějí docílit pomocí nekomunikativnosti. Tato kategorie okrajově řeší cíl bakalářské práce. Výsledek výzkumu v této kategorii je poměrně sjednocený u všech odpovědí komunikačních partnerů. Rodiče se různými způsoby snaží manipulovat všemi zúčastněnými stranami bez ohledu na následky. Dále kategorie odpovídá na výzkumnou otázku bakalářské práce, tedy že nejzásadnějšími problémy při řešení SP jsou manipulace s dítětem, sociálním pracovníkem a nedostatečná komunikace.

Čtvrtá kategorie, „Hodnocení SP sociálním pracovníkem“ obsahuje stejné názory s drobnými odchylkami. Jsem velice ráda, že se sociální pracovníci shodli na tom, že hlavním zájmem je v jakékoliv situaci dítě. Je vidět, že všichni komunikační partneři jasně vnímají důležitost jejich zaměstnání, a že okolnosti, které působí přímo na dítě při rozchodu nebo rozvodu rodičů a fakt, že dítě již nebude součástí úplné rodiny, může toto dítě velice zasáhnout, a proto je třeba dbát na zájem dítěte.

Komunikační partneři ve svých odpovědích uvedli, že hlavní je zájem dítěte. To potvrzuje i Warshak (2015), který ve své publikaci několikrát zmiňuje důležitost zajištění spokojenosti dítěte, i když oba rodiče prochází nejtěžším obdobím svých životů. Dle autora (Warshak, 2015) má sociální pracovník za úkol neustále monitorovat a vyhodnocovat psychický stav dítěte. Dále komunikační partneři K3 a K4 několikrát při rozhovoru uvedli, že vše záleží pouze na domluvě a SP s domluvou a komunikací funguje bez větších problémů.

Pátou kategorií je „proces zavedení SP v praxi“. V této kategorii je řešen skutečný průběh procesu, který se objevuje v praxi. Komunikační partneři K1, K2, K3 a K4 se shodli na tvrzení, že pokud se rodiče jsou schopni domluvit, SP potom funguje. Dále komunikační partner K2 uvedl, že vše záleží na vyspělosti a sociální zralosti rodičů. Dle tohoto sociálního pracovníka jsou rodiče schopni, anebo neschopni spolupráce. Komunikační partner K3 dále zmiňoval, že problémy nastanou až po několika týdnech. Z počátku probíhá proces v pořádku a skutečnost je nijak neodchyluje od plánu. Po několika týdnech se ovšem objeví problémy, které jsou většinou následkem úplného selhání SP. Tento problém má příčinu u jednoho z rodičů, který přestane komunikovat a celý proces zavedení SP zkolabuje. Dle názoru komunikačního partnera K5 proces zavedení SP probíhá tak, že je nejprve soudem navrhována zkouška na několik měsíců. Během této doby je pravidelně monitorován a vyhodnocován názor dítěte a názor rodičů. Pokud jde vše bez problému a názor dítěte koresponduje s jeho zájmy, soud stanoví SP. Kategorie okrajově odpovídá na výzkumnou otázku bakalářské práce s podobným výsledkem jako u předchozí kategorie, konkrétně problémy s komunikací.

Předposlední kategorie „problémy SP“ se zabývá názory sociálních pracovníků na nejčastější problémy týkající se SP. Názory byly velice odlišné. Komunikační partneři K1 a K2 jsou toho názoru, že SP je v České republice chybně navržena. Dle těchto sociálních pracovníků musí dítě chodit od jednomu rodiči k druhému, častokrát musí cestovat i velkou vzdálenost. V takovém případě je dle komunikačního partnera K1 velice obtížné vyhledávat a navazovat nové přátelské vztahy a udržovat vztahy stávající. Tento názor potvrzuje Warshak (2015). Dle autora (Warshak, 2015) je tento návrh SP velice chybný a pomocí něho není možné vyhovět zájmům dítěte. Bohužel se problém týká většinou zemí a naopak zemí, které SP realizují výměnou

rodičů a nikoliv dětí, není mnoho. V některých zemích Skandinávie je tento model, kdy se rodiče střídají u dítěte, preferován. Vytváří tak stabilní prostředí pro dítě a to může bez problémů vytvářet nové vztahy. Komunikační partner K3 je toho názoru, že největším problémem je komunikace mezi rodiči. Jak jsem již psala výše, sociální pracovník otevřeně řekl, že někteří rodiče nekomunikují jenom proto, aby se pomstili druhému rodiči. Následky, které jejich chování nese, se ovšem projeví nefunkčností SP a dalším soudním řízením. Čtvrtý komunikační partner jasně uvedl, že největšími problémy je manipulace. Rodiče se snaží manipulovat se svými dětmi, což je mnohem snažší, nebo se sociálními pracovníky. V obou případech se jedná o chování, kterým se snaží vyhrát svůj osobní spor. Poslední komunikační partner uvedl, že největším problémem jsou nevyřešené konflikty. Respondent poté uvedl více problémů, ale ústředním problémem jsou nevyřešené konflikty. Ty se poté rozvíjejí dále a vytvářejí dílčí problémy. Dle Warshaka (2015) jsou nevyřešené konflikty přirozenou skutečností, která doprovází každý rozpad vztahů. Co se ale týče péče o dítě, tyto konflikty by neměly zasahovat do racionálního myšlení rodičů (Warshak, 2015). Kategorie byla navržena zcela konkrétně pro odpověď na výzkumnou otázku. Odpovědi na tuto otázku byly stručně popsány u předchozích kategorií. Nejzásadnějšími překážkami při procesu zavádění SP jsou manipulace, špatná komunikace a touha po pomstě. Dva respondenti také vyhodnotili, že SP je v České republice špatně navržena.

Poslední kategorií, kterou jsem vytvořila na základě analýzy dat je „nedoporučení SP“. Tato kategorie se týká situací, ve kterých by sociální pracovníci nedoporučili SP. Všichni komunikační partneři se shodli na tom, že by nedoporučili SP, pokud jí opravdu nechtějí oba rodiče. Pokud je jeden rodič proti, ať už z jakéhokoliv důvodu, tak bude dle sociálních pracovníků SP za každou cenu sabotovat a nikdy se tak nedocílí funkčního stavu. Trávníček (2015) toto tvrzení ve své publikaci potvrzuje. Zmiňuje se mimo jiné o tom, že oba rodiče musí být přesvědčeni o tom, že do SP jdou čistě s nejlepšími úmysly ve prospěch dítěte.

Střídavá péče je dle Trávníčka (2015) nekončící proces, který může trvat až do zletilosti daného dítěte. Autor ve své publikaci zdůrazňuje, že pokud se na SP neshodnou oba rodiče i děti, snaha o zavedení tohoto druhu péče o dítě je absolutně zbytečná. Všichni sociální pracovníci by poté měli SP nedoporučit. V rámci mého výzkumu je tento fakt prokázán a znázorněn v tabulce 6. Stejně tak, jako když je dítě

v předškolním věku, není SP vhodná a dítě by mělo dle Pavláta (2012) zůstat u mámy, která má s dítětem pevný vztah. To bylo mimo jiné také předmětem odpovědí komunikačních partnerů. Dle autora (Matoušek, 2015) je rozvod psychicky velice náročná operace, která vyžaduje komunikaci a zpracování. Oba rodiče musí mít rozchod zpracovaný a předmětem jejich komunikace nesmí být hádky, výčitky a vzájemná ignorace. V takovém případě je SP opět nevyhovující a sociální pracovník musí provést komplexní analýzu případu a podat doporučení. Dle některých komunikačních partnerů SP není doporučována natolik, jak jsem si představovala. Často se v mém rozhovoru objevovali názory, že SP není doporučována běžně. Dle Klimeše (2011) je tato forma péče o dítě nevyhovující, protože zájem dítěte je často brán na úplný konec. S tím se shodli někteří komunikační partneři, protože rodiče používají dítě pouze jako zbraň.

Další stěžejní spoluprací je dle Francové et al., (2014) komunikace. Bez komunikace se rodiče nedohodnou na škole, kam bude dítě chodit, na oblečení, které bude dítě nosit a už vůbec ne na časovém rozvržení SP. Bez ní je jakákoliv snaha sociálních pracovníků marná a většinou se jedná o jednoho rodiče, který proces zavedení SP sabotuje a vysloveně s ní nesouhlasí. V těchto případech nastává problém, který je třeba rychle vyřešit. Sociální pracovník si je vědom toho, že oba rodiče se chtějí podílet na výchově dítěte. Také si je vědom toho, že oba dva mají možnosti a zázemí pro dítě, aby byl zajištěn zájem dítěte. Dle Řezníčka et al., (2017) je jediný problém ten jeden rodič, který zkrátka nechce připustit, aby se na výchově podílel i ten druhý. Komunikační partneři měli stejný názor jak na komunikaci, tak na problémový subjekt mezi rodiči. Dle sociálních pracovníků, se kterými jsem dělala rozhovor, je problém většinou na straně té, která má největší šanci na výhradní péči, pokud SP nefunguje. Snaží se tento druh péče o dítě sabotovat, aby výchova dítěte byla pouze v moci jednoho.

Nejdůležitější předmět při rozvodu rodičů je dítě a jeho zájem. Podle některých autorů je SP v rozporu se zájmy dítěte. Například Frenclová (2019) ve své publikaci uvádí, že SP nemusí být vždy to nejlepší pro zájem dítěte. SP je, minimálně z počátku, dle autorky (Frenclová, 2019) velice stresovou záležitostí jak pro dítě, tak pro rodiče. Stejný pohled na tuto skutečnost má i Kutnarová (2018), která ve své publikaci několikrát zdůrazňuje důležitost zájmu dítěte v rodině v rozvodu. Z Pohledu dítěte

je nepochopitelné, proč rodiče bydleli společně s dítětem, a najednou spolu rodiče nebydlí a dítě cestuje od jednoho rodiče k druhému. Dle Tomešové (2017) dítě v předškolním věku není připravené na střídavou péči. Když je dítě starší, SP je možná a v tento okamžik je nejvhodnější tento způsob výchovy zavést. Když je ale dítě již ve věku, kdy studuje na střední škole a má zcela jistě vlastní názor, nemá většinou zájem o střídavou péči. Důvody mohou být různé. S tímto tvrzením autorky se shodují i komunikační partneři, kteří odpovídali na mé otázky v rámci rozhovoru. Dle nich je dítě v předškolním věku příliš mladé na to, aby pochopilo důvod přesouvání se od jednoho rodiče k druhému. Skutečně je podle jejich názoru nejlepší věk v období základní školy, kdy dítě potřebuje jak matku, tak i otce. Každé dítě dospívá různou rychlostí, ale přibližně při nástupu na střední školu chce mít dítě stabilní vztah s kamarády a ne každý týden jezdit x kilometrů. Dále hraje dle sociálních pracovníků velkou roli povinnosti u rodičů. Pokud chce jeden rodič, aby mu dítě pomáhalo, nebo aby vykonávalo domácí práce a druhý ne, je jasné, že dítě bude chtít zůstat pouze u toho rodiče, kde nemusí pracovat. To je dle sociálních pracovníků další problém ve SP.

Další velice důležitou informací, kterou jsem získala od sociálních pracovníků je, že v České republice je SP velice chybně navržena. Dle komunikačních partnerů by bylo vhodné pro správný vývoj dítěte, kdyby se rodiče střídali v bytě, kde bydlí dítě. Stav, ve kterém se nacházíme v naší zemi, je dle komunikačních partnerů pro dítě nevyhovující. Stejný názor má i Ondřejová (2017), která tuto problematiku ve své publikaci stručně vysvětluje.

Závěr

Na závěr bych ráda shrnula celou bakalářskou práci. Cílem této práce bylo zjistit, jaké zkušenosti mají vybraní sociální pracovníci s rodiči, kteří žádají, nebo již fungují ve střídavé péči. Tento cíl byl naplněn v praktické části bakalářské práce, konkrétně v tabulkách 1 a 3, které byly dále popsány a vyhodnoceny v diskusi. Dílčím cílem bylo poté zjistit, jaké nástroje sociální práce nabízí v pomoci rodinám se střídavou péčí. Tento dílčí cíl byl splněn také v praktické části, konkrétně v tabulce 2, která je také popsána. Výzkumná otázka řeší problémy, se kterými se sociální pracovníci shledávají u rodičů, kteří žádají o střídavou péči. Odpovědi na tuto otázku jsou znázorněny v tabulkách 6, 5 a 3. Dále jsou odpovědi na tuto otázku podrobněji vyhodnoceny v diskusi.

Z výsledků mého výzkumu je patrné, že zkušenosti sociálních pracovníků jsou v přímém souladu s publikacemi, které jsem využívala pro teoretický podklad bakalářské práce. Je také patrné, že se objevuje velké množství případů, kdy by sociální pracovníci střídavou péči nedoporučili, a to z důvodu věku dítěte, nedostatečné komunikaci rodičů, nebo nesouhlasu jednoho rodiče se střídavou péčí. Takové případy dle sociálních pracovníků neustále přibývají a případů, kdy střídavá péče funguje, je méně než těch, kde střídavá péče nefunguje. V rámci mého výzkumu jsem se dále dozvěděla některé věci, které mi nebyly na první pohled zcela jasné. Například fakt, že soud většinou stanoví střídavou péči na zkoušku, a až po ověření funkčnosti stanoví tento druh péče o dítě na stálo. Dále jsem si ověřila, že komunikace je nejdůležitějším prvkem v kontaktu mezi lidmi, a že rodiče v rozvodu jsou schopni používat dítě jako zbraň ve svém osobním boji.

S tím dále souvisí výzkumná otázka, která zkoumá, s jakými problémy se sociální pracovníci shledávají u rodičů, kteří žádají o střídavou péči. Zde opět platí fakt, že komunikace mezi lidmi je při jakékoliv domluvě stěžejní. Rodiče buď střídavou péči sabotují, aby dítě dostali do péče výhradní, nekomunikují, aby se pomstili druhému, nebo používají dítě jako zbraň ze stejného důvodu.

Přínos mé bakalářské práce do praxe je prostý. Rodiče, kteří jsou v rozvodu nebo v rozchodu a mají dítě, by měli brát největší potaz na dítě a jeho zájem. Měli by se vyvarovat chyb, které musí řešit denně sociální pracovníci

a měli by v nejlepším zájmu dítěte zapomenout na staré spory, které nemají řešení a jediné, co je výsledkem jejich hádek a bojů, je narušení nejlepšího zájmu dítěte. A o ten jde v jakékoliv péči především.

Seznam literatury

1. CORNEAU, G., 2012. *Chybějící otec, chybující syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. 1. vyd. Praha: Portál. 191 s. ISBN: 978-80-2620075-8.
2. EBERSTADT, M., 2013. *Víra a rodina: pokud jde o jejich budoucnost, můžeme být optimisty*. Praha: Občanský institut. 10 s. Bulletin OI. ISBN 978-80-86972-97-8.
3. ELIZABETH, V., 2018. It's an invisible wound': the disenfranchised grief of post-separation mothers who lose care time. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy* 40:1 [online]. 13.12. 2018, 41(1), 114-126 [cit. 2019-12-27]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09649069.2019.1554788?journalCode=rjsf20>.
4. FRANCOVÁ, M. et al., 2014. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer. Právní rukověť, s. 2-5. ISBN 978-80-7478-500-9.
5. FRENCLOVÁ, A., 2019. *Přehled modelů styků a modelů střídání v péči o dítě* [online]. Ostrava: ATLAS consulting spol. s.r.o. [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/>
6. GILBERT, G., 2018. *Rodina: poklad naší doby*. Praha: Portál. 96 s. ISBN 978-80-262-1330-7.
7. HENDL, J., 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
8. HENDL, J., REMR, J., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.

9. KLIMEŠ, J., 2011. *Střídavá výchova – o blaho dětí opravdu nejde* [online]. [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova2.htm
10. KRUK, E., 2019. *Arguments Against a Presumption of Shared Custody in Family Law. Journal of Divorce and Remarriage* [online]. **59**(5), s. 388-400 [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10502556.2018.1454201>.
11. KUCHAROVÁ, V., 2019. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, v.v.i. 300 s. Studie, 134. svazek.
12. KUTNAROVÁ, K., 2018. *Formy péče o děti* [online]. Rožnov pod Radhoštěm. [cit. 2027-04-27]. Dostupné z: https://www.akkk-roznov.cz/clanek/formy-pece-o-deti_8
13. MARTINEC, V., 2013. *Rodina*. V Praze: Dauphin. Česká slova. 93 s. ISBN 978-80-7272-568-7.
14. MATOUŠEK, O., 2015. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, s. 31-42. ISBN 978-80-262-0968-3.
15. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál. 271 s. ISBN 978-80-262-1154-9.
16. NIELSEN, L., 2018. *Joint Versus Sole Physical Custody: Children's Outcomes Independent of Parent-Child Relationships, Income, and Conflict in 60 Studies. Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*, [online]. 2018, 24.1. 2018, **15**(1), 247-281 [cit. 2019-12-27]. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/record/2018-14474-005>

17. Nielsen, L. (2014) Shared Physical Custody: Summary of 40 Studies on Outcomes for Children, *Journal of Divorce & Remarriage*, 55(8), 613-635, doi: 10.1080/10502556.2014.965578
18. NOVÁK, T., 2013a. *Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především*. Praha: Portál, s. 31-37. ISBN 978-80-262-0342-1.
19. NOVÁK, T., 2013b. *O otcovské roli: [význam otce v rodině]*. Praha: Grada. Psychologie pro každého, 128 s. ISBN 978-80-247-4498-8.
20. NOVÁK, T. et al., 2015. *Kontakt s dětmi po rozvodu: jak nepřijít o dítě*. Praha: Wolters Kluwer, s. 94-104. ISBN 978-80-7478-910-6.
21. NOVOTNÝ, P., 2014. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada. Právo pro každého, 194 s. ISBN 978-80-247-5167-2.
22. ONDŘEJOVÁ, E., 2017. *Střídavá péče jako zbraň* [online]. Praha. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: http://www.ondrejova.ct/cs/novinky/41_stridava-pece-jako-zbran
23. PARK, P., 2018. *Why dad's matter. Family lives* [online]., s. 13-15 [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.familylives.org.uk/advice/your-family/dads/why-dads-matter>.
24. PAVLÁT, J., 2012. *Uspořádání porozvodové péče* [online]. Praha: Česká advokátní komora. [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <http://www.bulletinadvokacie.cz/porozvodove-usporadani?browser=mobi>
25. PROCHÁZKOVÁ, J., 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií*. 1. vyd. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 126 s. ISBN 978-80-904920-0-4.
26. ŘEZNÍČEK, D., HEJNÁ, A., 2016. *Střídavá péče versus široký rozsah styku* [online]. Praha: epravo.cz, a.s. ISSN 1213-189X. [cit. 2019-12-28] Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-versus-siroky-rozsah-styku101176.html>

27. ŘEZNÍČEK, D., HEJNÁ, A., 2017. *Společná péče o dítě po rozchodu rodičů* [online]. Praha: epravo.cz, a.s. ISSN 1213-189X. [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecna-pece-o-dite-po-rozchodu-rodicu104923.htm>
28. SEGRIN, Ch., FLORA J., 2011. *Family Communication: Second Edition (Routledge Communication Series)*. 2. Arizona: Routledge. ISBN 978-0415876346.
29. ŠÍP, M. a HÁJKOVÁ Z., 2019. *Vzdělávání jako cílený rozvoj kompetencí: soubor doporučení pro optimalizaci systému vzdělávání pracovníků OSPOD*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Právo na dětství. ISBN 978-80-7421-163-8.
30. TRÁVNÍČEK, M., 2015. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.
31. UHLÍKOVÁ, P., 2011. *Sborník příspěvků ze semináře Služby pro rodinu a děti: Rodiče a rodina v životě dítěte*. Praha: MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-041-9.
32. VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
33. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, 2012. [online]. [cit. 2020-1-3]. In: Sbíрка zákonů České republiky, částka 33, s. 1120-22. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=89&r=2012>

34. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách [online]. [cit. 2020-1-3]. In: Sbíрка zákonů České republiky, částka 33, s. 1120-22. ISSN 1801-8718. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=89&r=2012>
35. Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů[online]. [cit. 2020-1-3]. In: Sbíрка zákonů České republiky, částka 33, s. 1120-22. 978-80-7552-301-3. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=89&r=2012>
36. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999. In: Rodinné právo: Sociálně-právní ochrana dětí; Mezinárodněprávní ochrana dětí; Registrované partnerství: redakční uzávěrka 1.8.2017. ÚZ. Ostrava: Sagit. 36-102. ISBN 978-80-7488-237-1.
37. VOJTÍŠEK, P., 2012. Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní v Praze. 54 s. ISBN 978-80-905109-3-7
38. Warshak, R. A. (2015). Securing Children's Best Interests While Resisting the Lure of Simple Solutions. *Journal Of Divorce & Remarriage*, 56, 57-79. <http://doi.org/10.1080/10502556.2014.972186>

Seznam tabulek

Tabulka 1: kategorie funkčnost SP

Tabulka 2: kategorie přístup rodičů k SP z pohledu sociálního pracovníka

Tabulka 3: kategorie nejlepší metody či nástroje z pohledu sociálních pracovníků

Tabulka 4: kategorie motivace rodičů z pohledu sociálních pracovníků

Tabulka 5: kategorie komunikace

Tabulka 6: kategorie doporučení SP sociálním pracovníkem

Tabulka 7: kategorie dítě v SP z pohledu sociálního pracovníka

Seznam zkratk

SP – střídavá péče

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

ZOSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí